BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I N F O R M A C I J A

O BANKOVNOM SUSTAVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE 31.12.2009.

Sarajevo, ožujak 2010.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankovnom sustavu Federacije BiH (stanje 31. prosinca 2009. po konačnim nerevidiranim podacima) na temelju izvješća banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site financijske analize).

I U V O D 1

II NADZOR BANKOVNOG SUSTAVA 6

1. AGENCIJA ZA BANKARSTVO 6
2. SUPERVIZIJA BANAKA 7
3. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZAMA 9

III POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH 11

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA
1.1. Status, broj i poslovna mreža 11
1.2. Struktura vlasništva 11
1.3. Kadrovi 15

2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA
2.1. Bilanca stanja 17
2.1.1. Obveze 22
2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost 26
2.1.3. Aktiva i kvaliteta aktive 29
2.2. Profitabilnost 36
2.3. Ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope 41
2.4. Likvidnost 44
2.5. Devizni rizik 49

IV Z A K LJ U ČA K 51

P R I L O Z I 54

I. UVOD

Kao posljedica opće zabrinutosti i globalne ekonomske i financijske krize u realnom sektoru, u 2009. godini došlo je do stagnacije bankarskog sektora Federacije BiH koja se, pored ostalog, ogleda u smanjenju kreditne aktivnosti, porastu nenaplaćenih kredita, odsustvu kvalitetnih projekata za kreditiranje i padu profitabilnosti.

Međutim, i pored svih poteškoća banke su dosta dobro podnijele udar krize, ostvarile poslovanje koje je omogućilo solidnu stabilnost ovoga sektora i sačuvale povjerenje njihovih komitenata, uz pojačanu brigu i fokus na likvidnosni i kreditni rizik. U ovom procesu uz smanjenje ukupnog broja organizacijskih dijelova, a povećanje broja bankomata, došlo je i do pada broja zaposlenih u bankama za preko 4%.

U cilju ublažavanja negativnih efekata globalne financijske krize Upravni odbor Agencije za bankarstvo Federacije BiH je usvojio Odluku o privremenim mjerama za reprogram kreditnih obveza fizičkih i pravnih osoba, a u cilju produljenja krajnjeg roka za otplatu kredita i posljedično smanjenja rata kredita.

Ohrabruje i činjenica da je provodeći „Bečku inicijativu“, odnosno sporazum o nastavku financiranja bh. gospodarstva i stanovništva, većina banaka u BiH u vlasništvu stranih grupacija zadržala svoju financijsku podršku na razini od 31.12.2008. što je od velike važnosti za ukupnu sigurnost poslovanja bankarskog sektora i u Federaciji BiH.

Na kraju 2009. godine u FBiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka od kojih u pretežno privatnom 18 i dvije u pretežno državnom vlasništvu. U postupku privremene uprave bile su UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar.

Ukupna bilančna suma banaka na kraju 2009. godine iznosila je 15,2 milijarde KM (za 1% ili 163 milijuna KM više nego na kraju 2008. godine), a evidentna je daljnja dominacija pet najvećih banaka u sustavu koje „drže“ cca 80% tržišta, kredita, depozita i kapitala. Rast bilančne sume u izvorima uglavnom je podržan porastom depozita od 6% ili 584 milijuna KM, ali je isti znatno anuliran padom uzetih kredita (kreditnih zaduženja banaka).

Kod 14 banaka aktiva je veća u odnosu na kraj 2008. godine dok je kod preostalih šest banaka zabilježen pad.

Regulatorni kapital banaka u FBiH na dan 31.12.2009. je, kao i neto kapital, iznosio dvije milijarde KM, pri čemu je njegova struktura neznatno poboljšana, jer je došlo do pada dopunskog kapitala, ali je temeljni kapital povećan najvećim dijelom iz osnova rasporeda ostvarene dobiti za 2008. godinu u kapital kao i nove dokapitalizacije.

Najznačajnija promjena u aktivi banaka je povećanje novčanih sredstava za 14% ili 575 milijuna KM (sa 4,2 milijarde KM na 4,8 milijarde KM), što je najviše posljedica i rezultat restriktivne kreditne politike banaka i smanjenja kreditnih aktivnosti u 2009. godini, uz istovremeni rast depozita i priljev novčanih sredstava iz prve tranše stand-by aranžmana sa MMF-om.

U 2009. godini kreditni plasmani su smanjeni za 6% ili 638 milijuna KM i sa 31.12.2009. iznosili su 9,8 milijardi KM.

Depoziti s učešćem od 72,5% i iznosom od 11 milijardi KM i dalje su najznačajniji izvor financiranja banaka u Federaciji BiH. Pozitivna kretanja posebno su značajna za depozite stanovništva koji su, i pored navedenih nepovoljnih ekonomskih uvjeta, u 2009. povećani za 8% ili 325 milijuna KM i na kraju 2009. godine iznose 4,51 milijardu KM. Nasuprot tome, u sektoru privatnih poduzeća depoziti iznose 1,4 milijarde KM i ukupno su na kraju 2009. godine manji za 87 milijuna KM.

Da je povjerenje u banke i sigurnost i stabilnost bankarskog sektora očuvana potvrđuje i podatak da je štednja sa 31.12.2009., nakon neznatnog pada u prvom kvartalu, dostigla iznos od 4,36 milijardi KM.

Bankovni sustav u Federaciji BiH u 2009. godini ostvario je minimalnu dobit u iznosu od devet tisuća KM, dok je u 2008.godini dobit iznosila 50 milijuna KM. Pozitivan financijski rezultat od 52.975 tisuća KM ostvarilo je 13 banaka, što je za 41% ili 36 milijuna KM manje nego u 2008. godini, a gubitak u iznosu od 52.966 tisuća KM iskazan je kod sedam banaka, tj. 36% ili 14 milijuna KM više nego 2008. godine.

Razlog pogoršanja uspješnosti ukupnog sektora u 2009. godini su pad kreditne aktivnosti uz istovremeni rast neuposlenih novčanih sredstava, kao i značajno povećanje troškova rezervi za kreditne gubitke zbog pogoršanja kvalitete aktive.

Na kraju, može se zaključiti da su u 2009. godini zaustavljena negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine u segmentu likvidnosnog rizika, te da su osnovni pokazatelji likvidnosti poboljšani.

• ***Rast i razvoj bankarskog sektora i struktura prema vlasništvu:*** U sljedećoj tablici daje se pregled promjena u broju i vlasničkoj strukturi banaka u posljednjih pet godina.

Tablica 1 : *Pregled promjena u broju i vlasničkoj strukturi banaka*

	Državne banke	Privatne banke	U K U P N O
31.12.2004.	6	18	24
U 2005. godini nije bilo promjena			
31.12. 2005.	6	18	24
Promjene u 2006.godini:			
-oduzete dozvole	-1		-1
- nove dozvole		+1	+1
-spajanje/pripajanje		-1	-1
31.12.2006.	5	18	23
Promjene u 2007.godini:			
-spajanje/pripajanje		-1	-1
- izmjena vlasničke str.	-2	+2	
31.12.2007.	3	19	22
Promjene u 2008.godini			
-spajanje/pripajanje		-1	-1
- oduzete dozvole[1]	-1		-1
31.12.2008.	2	18	20
U 2009. godini nije bilo promjena			
31.12.2009.	2	18	20

[1] Razvojna banka F BiH od 1.7.2008. postaje pravni sljednik Investicijske banke F BiH d.d. Sarajevo.

Bilanca stanja

Kao posljedica globalne ekonomske i financijske krize i negativnih efekata na ukupnu ekonomiju, bankarski sektor za 2009. godinu karakterizira stagnacija, odnosno minimalan rast bilančne sume i pad kreditnih aktivnosti. Aktiva banaka ostvarila je neznatan rast od 1% ili 163 milijuna KM i dostigla iznos od 15,2 milijarde KM. Tijekom posljednjih pet godina, odnosno u razdoblju od početka 2005. do kraja 2009. godine, bilančna suma sustava povećana je dva puta.

Grafikon 1 : *Bilanca stanja banaka u F BiH*

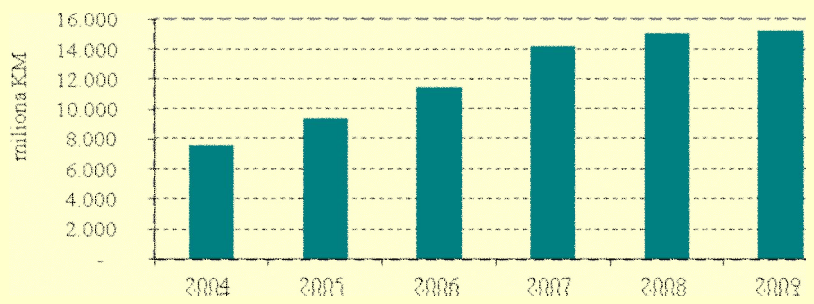

Minimalan rast bilančne sume od samo 1% u odnosu na 2008. godinu u izvorima je ostvaren povećanjem depozita za 584 milijuna KM ili 6%, kapitala za 37 milijuna KM ili 2%, dok su uzeti krediti smanjeni za 405 milijuna KM ili 19%.

U aktivi banaka s učešćem od 64,3% najznačajnija stavka su kreditni plasmani koji su u 2009. godini smanjeni za 638 milijuna KM ili 6% i iznose 9,8 milijardi KM. Najveći dio smanjenja (567 milijuna KM) odnosi se na dva dominantna sektora, privatna poduzeća i stanovništvo, čije učešće sa 31.12.2009. iznosi 96,6%.

Novčana sredstava povećana su za 14% ili 575 milijuna KM, kao posljedica smanjenja kreditnog portfelja, i iznosila su 4,8 milijardi KM, što je učešće od 31,4% u aktivi.
Depoziti su, s učešćem od 72,5% i iznosom od 11 milijardi KM i dalje najznačajniji izvor za financiranje banaka u FBiH.

Ukupan kapital banaka iznosio je 1,7 milijardi KM (dionički 1,17 milijardi KM) i veći je za 2%. Navedeni rast kapitala najvećim dijelom je iz osnova priljeva novog, svježeg kapitala – dokapitalizacije kod šest banaka u iznosu od 43,5 milijuna KM, što je 20% priljeva iz 2008. godine.

Grafikon 2 : *Ukupan kapital banaka*

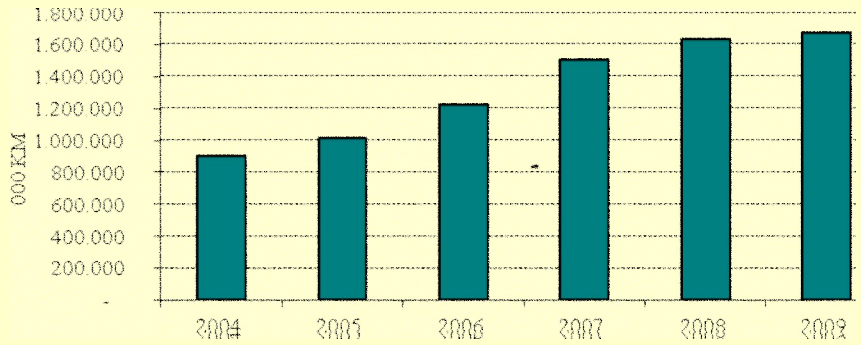

Bilanca uspjeha

Nakon 2001. godine kada je na nivou sustava ostvaren gubitak u iznosu od 33 milijuna KM, započeo je pozitivan trend uspješnog poslovanja, koji je zbog širenja globalne ekonomske i financijske krize u 2008. godini zaustavljen, tako da je zabilježen značajan pad profitabilnosti ukupnog bankovnog sustava u Federaciji BiH. U 2009. godini, kao posljedica negativnog utjecaja krize pad profitabilnosti je još izraženiji.

Prema konačnim nerevidiranim podacima za 2009. godinu, banke u Federaciji BiH ostvarile su pozitivan financijski rezultat-dobit u iznosu od samo devet tisuća KM, dok je u 2008. godini dobit iznosila 50 milijuna KM.

Pozitivan financijski rezultat ostvaren je kod 13 banaka u ukupnom iznosu od 52.975 tisuća KM, što je za 41% ili 36 milijuna KM manje nego u 2008. godini (15 banaka), dok je sedam banaka iskazalo gubitak u iznosu od 52.966 tisuća KM, što je za 36% ili 14 milijuna KM više nego prethodne godine.

Razlog pogoršanja uspješnosti ukupnog sektora u 2009 godini je to što je generalno u sustavu, a posebno kod velikih banaka koje su nositelji profitabilnosti, ostvarena dobit znatno manja kao posljedica smanjenja ukupnog prihoda i značajnog povećanja troškova rezervi za kreditne gubitke zbog pogoršanja kvalitete aktive.

Grafikon 3 : *Financijski rezultat bankarskog sektora u F BiH*

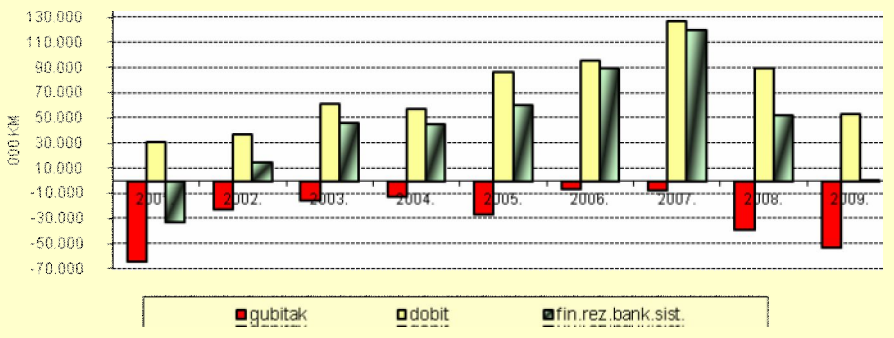

Ukupan prihod u 2009. godini iznosio je 815 milijuna KM i za 3% je manji nego u 2008. godini, dok su troškovi rezervi za kreditne gubitke povećani za 43% ili 68 milijuna KM i iznose visokih 226 milijuna KM.

Neto kamatni prihod je porastao za svega 1% ili 3,1 milijun KM, kao posljedica većeg smanjenja kamatnih rashoda od smanjenja kamatnih prihoda, te je u strukturi ukupnog prihoda neznatno povećano učešće neto kamatnog prihoda sa 62,0% na 64,1%, dok je učešće operativnih prihoda smanjeno sa 38% na 36%.

• ***Vlasnička struktura:*** Na kraju 2009. godine vlasnička struktura banaka u Federaciji BiH je bila sljedeća: dvije banke u pretežno državnom vlasništvu, a od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Prema kriteriju zemlje porijekla vlasnika-dioničara, odnosno kriteriju direktno ili indirektno većinsko vlasništvo preko članica iz grupe, na kraju 2009. godine najveće je učešće bankarskih

grupa i banaka iz Austrije (56,7%), slijede talijanske banke (16,6%), dok ostale zemlje imaju učešća manja od 6,4%.

U 2009. godini došlo je i do promjena učešća državnog, stranog i privatnog domaćeg (rezidenata) kapitala u ukupnom dioničkom kapitalu. Udio državnog kapitala se smanjio sa 4,1% na 3,6%. Strani kapital nominalno je povećan za 46,5 milijuna KM, najviše iz osnove izvršene dokapitalizacije (43,5 milijuna KM), a učešće je povećano sa 83,1% na 83,3%. Privatni kapital (rezidenata) povećan je za 10,9 milijuna KM, a relativno učešće u ukupnom dioničkom kapitalu povećano sa 12,8% na 13,1%.

• ***Koncentracije i konkurencija:*** Što se tiče prilika na bankarskom tržištu Federacije BiH, gdje u borbi za klijente i veći tržišni udjel, banke ulaze u akvizicije i integracijske procese kroz pripajanja, po završetku tih procesa u sustavu će, prema ocjeni financijskih stručnjaka, ostati od 15 do 20 jakih banaka. Naime, pet do šest velikih banaka u stranom vlasništvu kontrolirat će 90% tržišta, kojim već sada suvereno vladaju, dok će se manje banke profilirati kao banke lokalnog karaktera.

Kod tri banke, koje i dalje imaju dominantno učešće od 65,1%, aktiva prelazi iznos od dvije milijarde KM. Najveći broj banaka (13) je s aktivom manjom od 500 milijuna KM, od toga četiri imaju aktivu manju od 100 milijuna KM. Tri banke su s aktivom između 500 milijuna KM i jedne milijarde KM, dok je kod jedne banke nešto veća od jedne milijarde KM.

Jedan od pokazatelja koncentracije u bankovnom sustavu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa[2] (dalje CR), koja pokazuje ukupno tržišno učešće najvećih institucija u sustavu. CR5 je pokazatelj učešća aktive pet najvećih banaka i na kraju 2009. godine u bankovnom sustavu u Federaciji BiH iznosio je 78,2% (12.2008. godine 79%), ali ipak je evidentna dominacija tri najveće banke u sustavu koje „drže“ 65,1% tržišta.

U tržišnoj „utakmici“ banke koriste različite instrumente, od politike kamatnih stopa, unapređenja organizacije, kadrovskog jačanja, jakog marketinškog nastupa, do širenja poslovne mreže, financijske podrške "majke" ili članice iz grupacije.

Kartično poslovanje u većini banaka u Federaciji BiH je značajna poslovna aktivnost, prvenstveno kreditnog karaktera, a reflektira se kroz sve masovnije korištenje kreditnih i debitnih kartica i povećanje opsega bezgotovinskog plaćanja.

Tijekom 2009. godine instalirano je 104 novih bankomata, a na isteku godine njihov broj iznosio je 778. Broj POS terminala također je povećan i to za 349, tako da je na kraju 2009. godine na 15.054 POS terminala bilo moguće plaćati robu karticama.

Grafikon 4 : *Bankomati i POS terminali*

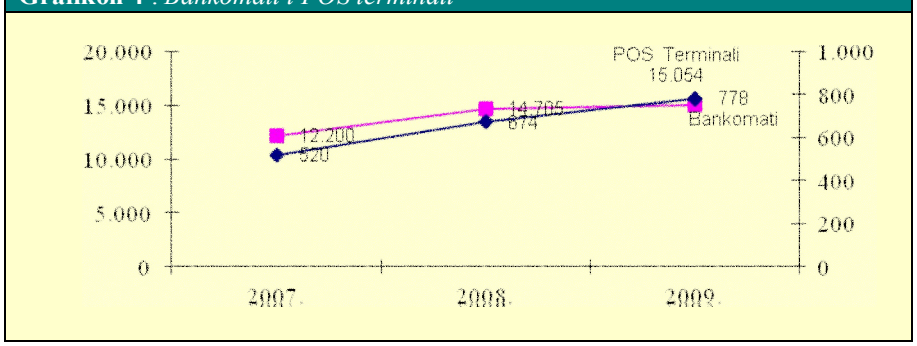

[2] Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

II. NADZOR BANKOVNOG SUSTAVA

1. AGENCIJA ZA BANKARSTVO

Agencija za bankarstvo FBiH dala je puni doprinos reformi bankovnog sektora iako je, nerijetko, bilo prisutno nerazumijevanje za mjere koje je poduzimala. Kao neovisna i samostalna institucija za nadzor i licenciranje banaka, osnovana je u drugoj polovici 1996. godine i njezin rad od početka je usmjeren na stvaranje jakog i stabilnog bankovnog sustava, tržišno orijentiranog i oslonjenog na međunarodne standarde poslovanja i supervizije (nadzora) banaka.

Zakonom o Agenciji utvrđeni su njezini osnovni zadaci koji se, u najkraćem, odnose na izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, donošenje regulatornih podzakonskih akata, nadziranje rada banaka, mikrokreditnih organizacija i leasing društava i poduzimanje mjera u skladu sa Zakonom, što uključuje i uvođenje postupaka privremene uprave i likvidacije banaka, odnosno iniciranje postupaka stečaja nad bankama.

U proteklih 13 godina FBA je, prema ocjenama i domaćih i stranih dužnosnika, dostigla visoku razinu profesionalnosti, sa zaposlenicima koji posjeduju stručnost i znanja iz oblasti supervizije, stečena kroz brojne edukacije u zemlji i inozemstvu.

FBA je i u protekloj godini uspješno djelovala da banke u Federaciji BiH što kvalitetnije upravljaju naročito kreditnim rizikom, a banke to čine u visokoj mjeri poštujući propisane minimalne kriterije opreza, ali i vodeći računa o interesima svih „stakeholdera“, uključujući i svoje financijsko „zdravlje“.

S osnovnim ciljem da zaštiti novac i interese deponenata, FBA je u periodu od svog osnivanja do kraja 2009. godine uvela mjere (privremene uprave, likvidacije ili stečaja) u 26 banaka, a u jednu banku privremena uprava je uvedena po nalogu Visokog predstavnika za BiH. Privremena uprava uvedena je u 23 banke.
Od 26 banaka u kojima su poduzete mjere postupak je okončan u 14 banaka, a na dan 31.12.2009. pod mjerama se nalazi 12 banaka.

Od 26 banaka u kojima su uvedene mjere:

- u sedam banaka je pokrenut stečajni postupak kod nadležnih sudova,
- u deset banaka je pokrenut likvidacijski postupak. Likvidacijski postupak je okončan u šest banaka (u četiri banke su isplaćene sve obveze prema vjerovnicima i dioničarima, a dvije banke su prodane);
- četiri banke su pripojene drugim bankama;
- tri banke su sanirane i nastavile s radom. Jedna banka je dokapitalizirana i privatizirana, druga je dokapitalizirana, a u trećoj je riješen status banke, izabrani su organi upravljanja i banka je nastavila s radom;
- u dvije banke postupak privremene uprave je u tijeku.

2. SUPERVIZIJA BANAKA

Polazeći od potreba globalne makroekonomske i financijske stabilnosti, Komitet za superviziju banaka iz Bazela je 1997. godine donio dvadeset pet osnovnih načela za efikasnu superviziju banaka koji se moraju poštivati da bi supervizorski sustav u bankarstvu bio efikasan. Ove principe je u 2006. godini revidirao i u novoj formi objavio. Ovom revizijom Bazelski komitet je osnovna načela aktuelizirao, učinio jasnijim i konzistentnijim, dodatno razvio neke već postojeće i ugradio nove, i generalno izvršio njihovo približavanje novom međunarodnom kapitalnom okviru za banke – Bazelu II.

Načela su minimalni zahtjevi koje treba ispuniti i u mnogim slučajevima neophodno ih je dopuniti drugim mjerama kako bi se zadovoljili specifični uvjeti ili regulirali rizici u financijskim sustavima pojedinih zemalja. Načela se odnose na preduvjete za efikasnu superviziju banaka, izdavanje dozvola, opreznosne propise i zahtjeve, metode za stalnu superviziju banaka, neophodne informacije, ovlaštenja supervizora i prekograničnо bankarstvo.

Općeprihvaćena međunarodna načela, standardi i prakse za superviziju banaka koje Agencija sveobuhvatno i sve dosljednije primjenjuje, uz stalnu pojačanu pažnju prema aktualnim i lako prenosivim uzročnicima kriznih situacija, su bili glavna briga Agencije za pripremu i aktiviranje raspoloživih obrambenih aktivnosti i mjera koje su rezultat vlastitih iskustava, ali i „naučenih lekcija“ u mnogo razvijenijim i snažnijim, krizom naročito pogođenim, bankovnim sustavima.

Propise, njihovo poboljšanje i dogradnju kao i operativne odluke iz svoje nadležnosti Agencija je donosila uz poduzimanje svih propisanih koraka čiji je osnovni cilj bio da banke u svom radu u najvećoj mjeri osiguraju zakonitost, punu primjenu propisa Agencije i svih općeprihvaćenih principa i praksi za njihov, naročito u uvjetima sveprisutne recesije, oprezan i uspješan rad. Pored navedenog, insistiranje i ciljevi svih napora Agencije bili su usmjereni na jačanje kapitala banaka, poboljšanje njihovih kreditnih politika i njihova dosljedna primjena u praksi, podizanje opreza na najviši mogući nivo u upravljanju kreditnim rizikom koji je još uvijek dominantan u našem okruženju i rizikom likvidnosti, ali i na jačanje sposobnosti za upravljanje potencijalnom kriznom situacijom. Uz sve ovo Agencija je kontinuirano poticala banke, naročito one koje dominiraju sustavom, za jačanje njihovih financijskih potencijala i putem dodatne specijalne podrške njihovih roditeljskih stranih banaka.

Supervizija banaka - on site i off site kontrola banaka radila je po planu i programu rada za 2009. godinu. Svim kontroliranim bankama, nakon sačinjenih zapisnika, izdani su nalozi za izvršenje i otklanjanje uočenih nedostataka. Kontrolom je utvrđeno da su banke naloge Agencije uredno i uglavnom na vrijeme izvršavale. Konkretan, stručan i profesionalan pristup od strane supervizije pri kontroli banaka ima za cilj dalje unapređenje kvalitete poslovanja banaka, njihove profitabilnosti, solventnosti i sigurnosti u poslovanju, što je obostrani interes.

Agencija je s Međunarodnim monetarnim fondom i Centralnom bankom BiH u 2009. godini nastavila i intenzivirala, uz pokretanje intenzivnih konkretnih analitičkih aktivnosti, rad na razvijanju sposobnosti za prikupljanje i analizu „Indikatora financijskog zdravlja“ kao jednog od preduvjeta za jačanje i veću efikasnost nadzora nad ukupnim financijskim, a ne samo bankarskim, sektorom. Ovaj rad je rezultirao prvim sveobuhvatnim scenarijima stvarne situacije i pretpostavljenih potencijalno mogućih kriznih situacija, istina samo kriznih udara sistemskog karaktera, koji su po prvi put prikazali granice problema i stresa koje banke u sustavu Federacije BiH mogu podnijeti bez značajnijih posljedica.

U 2008. godini je započeo USAID-ov projekt tehničke pomoći financijskom sektoru Bosne i Hercegovine pod nazivom „Partnerstvo za unapređenje ekonomskih reformi“ (Partnership for Advancing Reforms in Economy – „PARE“). U 2009. godini, a u skladu sa Strategijom Agencije za uvođenje „Međunarodnog sporazuma o mjerenju kapitala i standardima kapitala“– Bazel II i akcijskim planom, Agencija je provela aktivnosti većeg dijela 1. faze spomenute Strategije, pripremljen je i određen broj radnih verzija nacrta budućih propisa kojima će se regulirati upravljanje s tri osnovna bankovna rizika (kreditni, tržišni i operativni) kao i uvodni koraci za pripremu kreacije supervizorskog pristupa koji će obuhvatiti širi spektar opreznosnih instrumenata kao bitne dopune uspješnom upravljanju spomenutim rizicima.

Kao ravnopravna članica Agencija je sudjelovala u svim aktivnostima koje je provela Grupa bankarskih supervizora Centralne i Istočne Europe (Banking Supervisors Central and Eastern Europe – „BSCEE“) koju čine supervizorske institucije iz 20 zemalja u tranziciji i Austrije koja je pod specijalnim patronatom Bazelskog komiteta za superviziju banaka.

Sukladno zahtjevima Načela 25 s liste „Osnovnih načela za efikasnu superviziju banaka“ koje je izdao Bazelski komitet, Agencija je u 2009. godini zajedno s Centralnom bankom BiH i Agencijom za bankarstvo RS obavila završne pregovore o potpisivanju dva memoranduma o međusobnoj suradnji i to: sa Bankarskom regulatornom i supervizorskom Agencijom Republike Turske koji je i potpisan u jlipnju 2009. godine, kao i Centralnom bankom Italije čiji se poziv za potpisivanje sličnog dokumenta očekuje u skorije vrijeme.

U 2009. godini Agencija je ostvarila suradnju ne samo s regulatornim institucijama zemalja s kojima su već potpisani memorandumi o razumijevanju, nego i s ostalim supervizorskim institucijama zemalja bližeg i šireg okruženja. Također realizirani su posebni oblici konkretne radne suradnje sa supervizorskim institucijama putem tzv. „koledža“ i razmjene informacija o pitanjima poslovanja i stanja roditeljskih banaka i njihovih „kćerki“ odnosno subsidijara.

U skladu s odlukom Parlamenta Federacije BiH iz 2006. godine i kasnijeg „CARDS Programa“ koji su pripremili eksperti Europske centralne banke i grupe europskih centralnih banaka, Agencija je i u 2009. godini u svim prilikama pružala podršku ideji za objedinjavanje supervizije banaka na državnoj razini, jer je prepoznala da, uz mnogobrojne pragmatične razloge, ovakvu uspostavu nadzora nad glavnim segmentom financijskog sustava put u Europsku uniju nije moguć. I europski eksperti su potvrdili da je: „supervizija banaka zaista organizirana na državnoj razini u europskim zemljama, bilo pod pokroviteljstvom centralne banke ili izvan nje“ i da: „ ... članstvo u Europsku uniju podrazumijeva uspostavu jedinstvenog bankarskog tržišta koje vodi jedinstvenoj superviziji“.

Sve agresivnija globalizacija i razvoj bankarske industrije, kao i dogradnja i evolucija supervizorskih načela, pravila i standarda, ali i aktualne bolne refleksije globalne financijske i ekonomske krize koja je „očitala“ brojne lekcije svemu i svakom na koga su utjecale, pokazali su da naročito supervizori banaka moraju stalno biti u toku i kontinuirano razvijati svoja znanja, sposobnosti i instrumente za svoje što efikasnije djelovanje u vršenju svoje misije. Iz svih takvih razloga, kao i iz razloga zapošljavanja novih, naročito mladih kadrova, Agencija je i u 2009. godini vodila računa o tim potrebama i samostalno i uz pomoć različitih međunarodnih visoko kvalificiranih i specijaliziranih institucija, provodila nužnu edukaciju svojih zaposlenih, koja se obavljala u zemlji i u inozemstvu, ali i pružala pomoć u specijalističkoj edukaciji drugih nadzornih organa i institucija u Federaciji BiH.

3. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANCIRANJA TERORIZMA

Ocjena bankovnog sustava za 2009. godinu utemeljena je na ocjeni banaka koje su rezultat izvršenih kontrola usklađenosti poslovanja banaka sa standardima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, kontrola izvršenja danih naloga i analizi izvješća koje banke dostavljaju Agenciji (Obrazac br. 6, tabele A do E).

1. Stanje banaka

U obimnim i ciljanim kontrolama, te na temelju izvješća koje su banke dostavile Agenciji, utvrđeno je da ne postoje razlozi za supervizorsku zabrinutost u pogledu upravljanja rizicima od pranja novca i financiranja terorizma. Kvaliteta upravljanja rizicima, koji se, u poslovanju banaka, mogu pojaviti kao posljedica pranja novca i financiranja terorizma (rizik reputacije, operativni rizik, pravni rizik, rizici koncentracija u aktivi i depozitima), u bankarskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine, zadovoljavajući je i ima trend rasta. Kvantiteta rizika se zadržala u granicama umjerenog i tijekom godine je počeo bilježiti opadajući trend. Dodatni razlog za ovakvu supervizorsku ocjenu je i ocjena usklađenosti zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa standardima sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma (40+9 preporuka FATF i direktive Parlamenta i Vijeća Evrope) koju je izvršio MONEYVAL odbor Vijeća Evrope u razdoblju svibanj – prosinac 2009. godine. Naime u Izvješću ovog odbora navedeno je da je, pored dosta neusklađenosti u financijskom sustavu BiH, bankarski sektor većim dijelom usklađen te da može predstavljati dobar primjer drugim financijskim institucijama u postizanju usklađenosti.

1.1 Politika o prihvatljivosti klijenta: Banke su ustrojile posebne registre profila klijenta. Izvjestan problem u funkcioniranju ovih registara predstavlja ažuriranje podataka za klijente koje banke razvrstavaju u najrizičnije grupe. Međutim, veoma je značajno da su banke usvojile i da primjenjuju pristup klijentima koji se temelji na analizi rizika koji klijenti nose za banku, odnosno da su definirale koji i kakvi klijenti su prihvatljivi za banku.

1.2 Politika o identifikaciji klijenta: Banke su usvojile identifikaciju klijenta kao osnovni element standarda «upoznaj svog klijenta». Politiku o identifikaciji klijenta banke primjenjuju kod uspostave poslovnih odnosa s klijentima. Međutim, još uvijek je prisutan problem ažuriranja dokumentacije kojom se dokumentira uspostava tih odnosa kod već uspostavljenih poslovnih odnosa.

1.3 Politika o stalnom monitoringu (praćenju) računa i transakcija: Ova politika se primjenjuje i sve je manje formalnog praćenja računa i transakcija klijenta. U cilju postizanja suštinskog praćenja računa i transakcija klijenata banke su, na temelju primjene načela «upoznaj svog klijenta» definirale limite transakcija po određenim vrstama računa i transakcija, izgradile su informacijske sustave koji omogućavaju primjenu uspostavljenih limita u praćenju računa i transakcija, tako da, u slučajevima postajanja sumnje na pranje novca i financiranje terorizma, definirani limiti, počinju služiti i preventivnom, a ne samo naknadnom praćenju računa i transakcija.

1.4 Politika o upravljanju rizikom od pranja novca i financiranja terorizma: Elementi navedene politike su definirani u programima banaka. Definirane su linije izvješćivanja, kako eksterne, tako i interne.

Izvješćivanje: Banke su u 2009. godini izvijestile 303.822 transakcija, što je 0,47 % ukupno obavljenih transakcija u bankovnom sustavu Federacije Bosne i Hercegovine (64.729.831 obavljena transakcija, po podacima banaka) u vrijednosti od 11.067.457 h/KM, što čini 10,60% ukupne vrijednosti obavljenih transakcija u bankovnom sustavu Federacije Bosne i Hercegovine

(104.217.534 h/KM po podacima banaka). Broj izviještenih transfera u 2009. godini je smanjen za 0,12%, u odnosu na prethodnu godinu, dok je njihova vrijednost porasla za 1,65%.

U narednoj tablici daje se usporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih transfera, po načinu izvještavanja transfera (prije izvršenja, u propisanom roku i po proteku propisanog roka):

Vrijednost transfera u 000 KM

Tablica 2 : Usporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih transfera

R. br.	Opis (naziv transfera)	Transferi u 2008.		Transferi u 2009.		%	
		Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost
1	2	3	4	5	6	7 (5/3)	8 (6/4)
1.	**Ukupno izviješteni transferi (2+3+4)**	**304.178**	**10.886.870**	**303.822**	**11.067.457**	**99,88**	**101,65**
2.	Transferi izviješteni prije izvršenja	9	6.150	32	28.646	355,55	465,78
3.	Transferi izviješteni u roku od 3 dana	303.958	10.869.257	303.637	11.030.046	99,89	101,48
4.	Transferi izviješteni poslije roka od 3 dana	211	11.463	153	8.765	72,51	76,46

U strukturi izviještenih transfera primjetno je povećanje broja (355,55%) u odnosu na prethodnu godinu i vrijednosti (465,78%) izviještenih transfera prije njihovog izvršenja. Ovo upućuje na izvođenje zaključka da je monitoring računa i transakcija temeljen na uspostavljenim limitima postao primaran faktor na temelju kojeg su banke zaključivale da se radi o sumnjivom odnosno neuobičajenom transferu. Broj i vrijednost transfera izviještenih u propisanom roku ima isti trend kao i broj i vrijednost ukupno izviještenih transfera. Broj i vrijednost transfera izviještenih po proteku propisanog roka za izvještavanje, potvrđuje konstataciju navedenu u dijelu: Politika o stalnom praćenju računa i transakcija, da su banke, u praćenju računa i transakcija, primijenile načelo «upoznaj svog klijenta», tako da je znatno smanjen broj i vrijednost transfera izviještenih po proteku roka za njihovo izvještavanje. Međutim, još uvijek monitoring služi i za korektivne (naknadne) aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma. Ovo također znači da je Agencija u 2009. godini u izvršenim nadzorima utvrdila znatno manji broj neizvještenih transakcija, što je rezultiralo znatno manjim brojem naloga da se te transakcije naknadno izvijeste.

Sumnjive transakcije: Banke su u izvještajima 86 transfera označile kao sumnjive (85 transfera zbog sumnje na pranje novca i 1 transfer zbog sumnje na financiranje terorizma), što je 215% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednost ovih transfera iznosi 36.865 h/KM, što predstavlja 150,84% u odnosu na prethodnu godinu.

U narednoj tabeli daje se usporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih sumnjivih transfera, po načinu izvještavanja transfera (prije izvršenja, u propisanom roku i po proteku propisanog roka):

Vrijednost transfera u 000 KM

Tablica 3 : Usporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih sumnjivih transfera

R. br.	Sumnjivi transferi	Transferi u 2008.		Transferi u 2009.		%	
		Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost
1	2	3	4	5	6	7 (5/3)	8(6/4)
1.	**Ukupno izviješteni transferi**	**40**	**24.439**	**86**	**36.895**	**215,00**	**150,84**
2.	Transferi izviješteni prije izvršenja	7	6.108	32	28.646	457,14	469,00
3.	Transferi izviješteni u roku od 3 dana	7	15.653	42	6.287	671,42	40,16
4.	Transferi izviješteni poslije roka od 3 dana	26	2.678	12	1.960	46,15	73,18

Struktura izviještenih sumnjivih transfera, kao i struktura ukupno izvještenih transfera, potvrđuje ranije dane konstatacije. Naime, uočljiv je značajan porast broja (457,14%) i vrijednosti (469%) sumnjivih transfera izviještenih prije njihovog izvršenja. Ovo dodatno znači da je monitoring računa i transakcija temeljen na načelu „upoznaj svog klijenta“ i definiranim limitima transakcija bio jedan o osnovnih alata za prepoznavanje da je neka transakcija povezana s pranjem novca i financiranjem terorizma. Smanjenje broja (46,15%) u odnosu na prethodnu godinu i vrijednosti

(73,18%) transfera izviještenih po proteku roka za izvještavanje ukazuju da su banke razvile odgovarajuće politike i procedure praćenja tako da je sve manje transakcija koje, one same ili po nalogu Agencije, izvještavaju po proteku rokova definiranih za izvještavanje.

III. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 31.12.2009. u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka. Broj banaka je isti kao i 31.12.2008. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH, Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d., Sarajevo, od 1.7.2008.

Privremenu upravu sa 31.12.2009. imale su dvije banke (UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar).

Banke su i u 2009. godini nastavile sa širenjem mreže svojih organizacijskih dijelova, ali u znatno manjem opsegu. Istovremeno, neke banke su i zatvarale organizacijske dijelove, odnosno vršile su reorganizaciju pa i spajanje svojih organizacijskih dijelova u cilju racionalizacije troškova, tako da sa 31.12.2009. banke iz Federacije BiH imaju ukupno 635 organizacijskih dijelova. U odnosu na 31.12.2008. kada su banke imale 650 organizacijskih dijelova, navedeno predstavlja pad od 2,3%.

Sa 31.12.2009., sedam banaka iz Federacije BiH imale su 53 organizacijska dijela u Republici Srpskoj, a devet banaka je imalo 14 organizacijskih dijelova u Brčko Distriktu. Pet banaka iz Republike Srpske imale su 13 organizacijskih dijelova u Federaciji BiH (tri organizacijska dijela su otvorena, a dvanaest je zatvoreno).

Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutarnjem platnom prometu 31.12.2009. imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 14 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

Struktura vlasništva nad bankama[3] sa 31.12.2009. ocjenjena na osnovi raspoloživih informacija i uvida u samim bankama[4] je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (90%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu[5] 2 banke (10%)

Od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 31.12.2009. u vlasništvu dioničara iz Austrije bilo je 59,4% stranog kapitala, što je za 0,2 postotna poena više nego na kraju 2008. godine. Na dioničare iz Hrvatske odnosi se 10,6% stranog kapitala, dok su ostale zemlje imale učešće manje od po 7%.

---

[3] Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.
[4] Na osnovi dobivenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa 31.12.2009.
[5] Državno vlasništvo se odnosi na domaći državni kapital BiH.

Grafikon 5 : *Struktura stranog kapitala po zemljama*

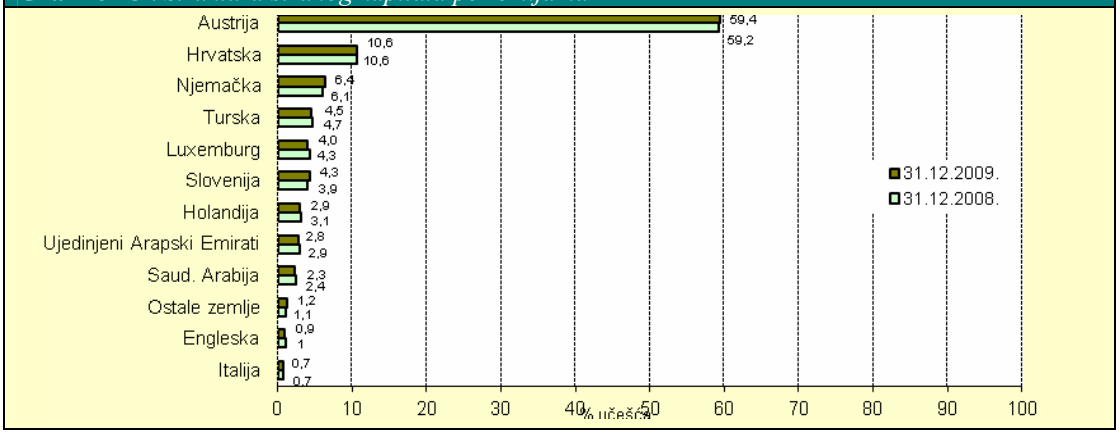

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju stanje sa 31.12.2009. je značajno promijenjeno u odnosu na kraj 2008. godine i to povećanjem učešća bankarskih grupa i banaka iz Austrije sa 36,6% na 56,7%, a razlog tome je promjena u vlasničkoj strukturi Hypo Alpe Adria Group, odnosno preuzimanje vlasništva nad ovom bankarskom grupom od strane države Austrije. Slijede talijanske banke s učešćem od 16,6%, dok su ostale zemlje imale učešće manje od po 6,4%.

Grafikon 6 : *Struktura stranog kapitala po zemljama – sjedištu grupe*[6]

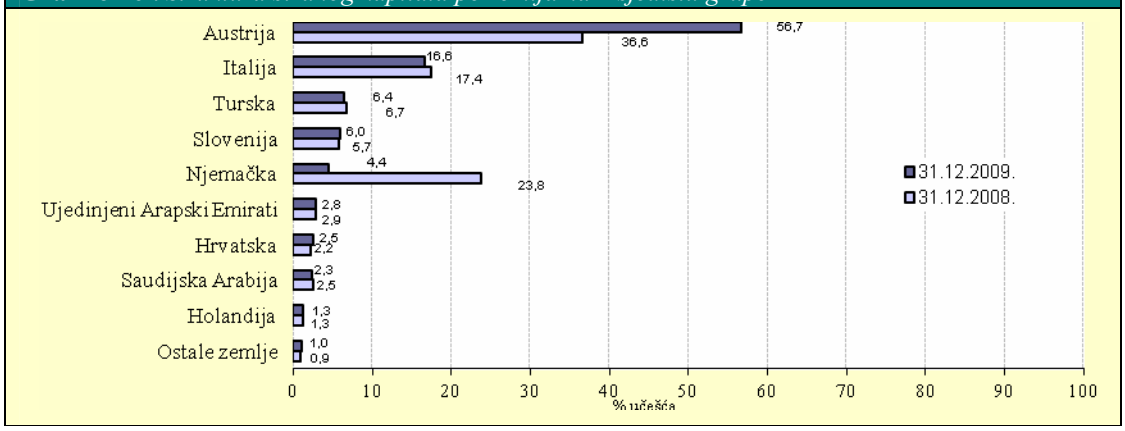

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta financijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala[7].

-u 000 KM-

Tablica 4 : *Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu*

BANKE	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
Državne banke	147.022	10%	42.593	3%	41.736	3%	29	98
Privatne banke	1.363.020	90%	1.594.261	97%	1.632.391	97%	117	102
U K U P N O	1.510.042	100%	1.636.854	100%	1.674.127	100%	108	102

[6] Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz F BiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz F BiH.

[7] Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisijski ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (financijski rezultat tekućeg perioda).

Grafikon 7 : *Pregled strukture vlasništva (ukupan kapital)*

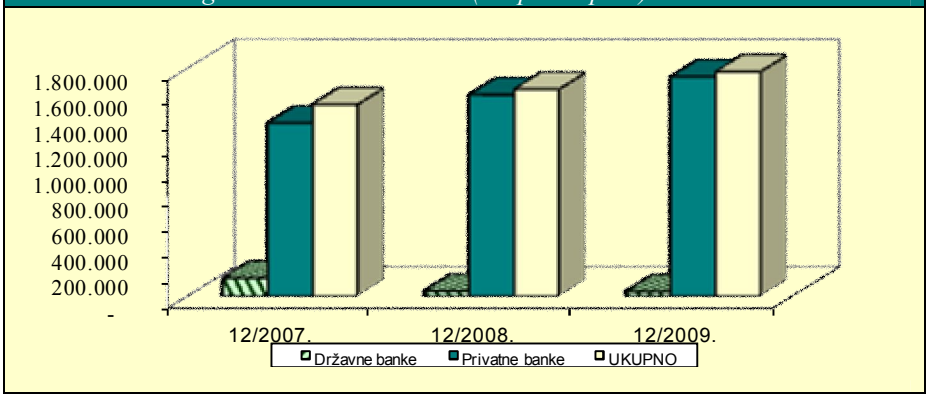

Promatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

- u 000 KM-

Tablica 5 : *Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala*

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državni kapital	133.582	12,8	46.100	4,1	41.860	3,6	35	91
Privatni kapital (rezidenti)	135.728	13,0	142.469	12,8	153.365	13,1	105	108
Strani kapital (nerezidenti)	775.912	74,2	929.447	83,1	975.943	83,3	120	105
U K U P N O	1.045.222	100,0	1.118.016	100,0	1.171.168	100,0	107	105

Grafikon 8: *Struktura vlasništva (dionički kapital)*

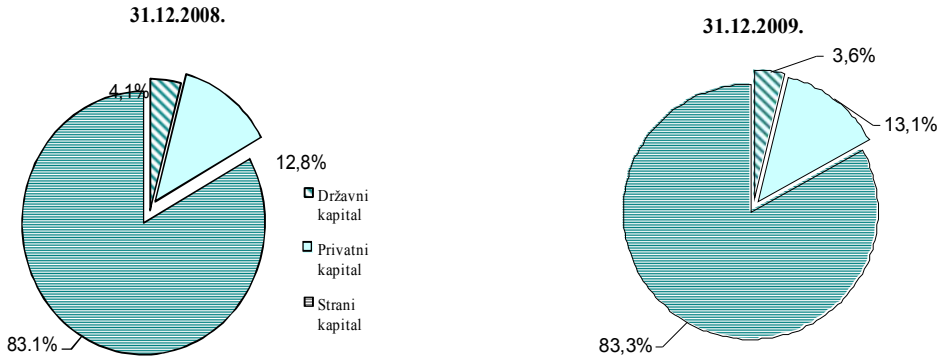

Dionički kapital banaka u Federaciji BiH u 2009. godini povećan je za 4,7% ili 53,2 milijuna KM, od čega se na nerezidente odnosi 46,5 milijuna KM, rezidente 10,9 milijuna KM, a državni kapital je smanjen za 4,2 milijuna KM.

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sustavu FBiH, i to u promjeni strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 31.12.2009. iznosi 3,6 % i za 0,5 postotnih poena je niži u odnosu na 31.12.2008. Nominalno smanjenje iznosilo je 4,2 milijuna KM i to iz osnova prometa dionicama s rezidentima.

Učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu od 13,1% je za 0,3 postotna poena veće u odnosu na 31.12.2008. Nominalno povećanje od 10,9 milijuna KM je bilo iz osnova prometa dionica između rezidenata, nerezidenata i državnog kapitala u iznosu od 1,7 milijuna KM neto, kupnje dionica iz dokapitalizacije u iznosu od 3,2 milijuna KM, te povećanja iz vlastitih sredstava u iznosu od 6,0 milijuna KM.

Učešće stranog kapitala (nerezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu povećano je za 0,2 postotna poena u odnosu na 31.12.2008. U apsolutnom iznosu povećalo se za 46,5 milijuna KM: po osnovi izvršene dokapitalizacije u iznosu od 40,2 milijuna KM, po osnovi povećanja iz vlastitih sredstava u iznosu od 3,7 milijuna KM, te navedenim prometom dionica između rezidenata i nerezidenata u iznosu od 2,6 milijuna KM.

Tržišni udio banaka u većinskom stranom vlasništvu sa 31.12.2009. iznosio je visokih 93,9%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 5,0%, a udio banaka s većinskim državnim kapitalom 1,1%.

- u %-

Tablica 6 : *Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)*

BANKE	31.12.2007.			31.12.2008.			31.12.2009.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivi
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	3	9,7	2,7	2	2,6	1,3	2	2,5	1,1
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	7	10,9	4,9	6	10,5	4,4	6	10,5	5,0
Banke s većinskim stranim kapitalom	12	79,4	92,4	12	86,9	94,3	12	87,0	93,9
U K U P N O	22	100,0	100,0	20	100,0	100,0	20	100,0	100,0

Grafikon 9 : *Tržišni udjeli prema vlasništvu*

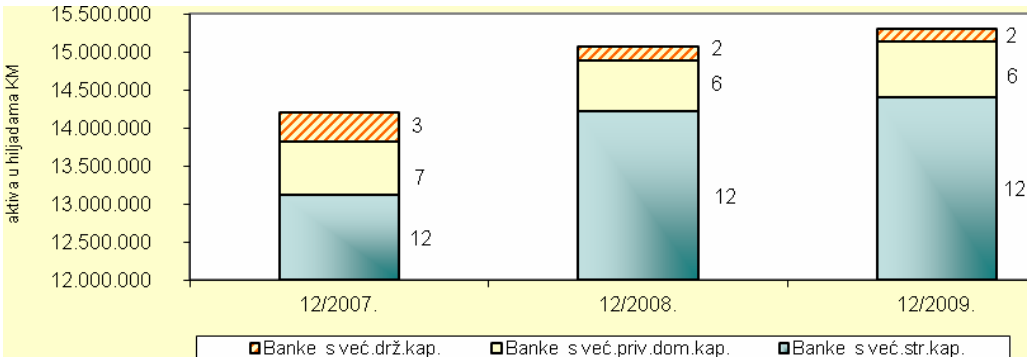

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 31.12.2009. bilo je ukupno zaposleno 7.656 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 3%, a u privatnim bankama 97%.

Tablica 7 : *Zaposleni u bankama FBiH*

BANKE	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		3:2	4:3
1	2		3		4		5	6
Državne banke	342	5%	234	3%	231	3%	68	99
Privatne banke	7.019	95%	7.763	97%	7.425	97%	111	96
U K U P N O	7.361	100%	7.997	100%	7.656	100%	109	96
Broj banaka	22		20		20		91	100

Jedna od posljedica utjecaja ekonomske krize na bankarski sektor u F BiH je smanjenje broja zaposlenih u 2009. godine za 4% ili 341 radnika. Dok je u prvoj polovici 2009. godine smanjenje iznosilo samo 1% ili 108 radnika, u drugoj polovici pod sve snažnijim utjecajem krize i njenih negativnih efekata stopa smanjenja je porasla na 3% ili 233 radnika. Treba istaći da to nije ravnomjerno raspoređeno po bankama, već da se najvećim dijelom odnosi na jednu banku kod koje je broj zaposlenih u 2009. godini smanjen za 226 ili 25%.

Tablica 8 : *Kvalifikaciona struktura zaposlenih*

STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		4:2	6:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	2.725	37,0%	3.007	37,6%	3.104	40,5%	110	103
Viša stručna sprema	799	10,8%	861	10,8%	774	10,1%	108	90
Srednja stručna sprema	3.759	51,1%	4.054	50,7%	3.719	48,6%	108	92
Ostali	78	1,1%	75	0,9%	59	0,8%	96	79
U KU P N O	7.361	100,0%	7.997	100,0%	7.656	100,0%	109	96

Iako kvalifikacijska struktura zaposlenih već duže razdoblje ima blagi trend poboljšanja kroz povećanje učešća zaposlenih s visokom stručnom spremom, negativni trendovi smanjenja broja zaposlenih u 2009. godini, najviše sa srednjom stručnom spremom, pozitivno su utjecali na promjenu kvalifikacijske strukture.

Jedan od pokazatelja koji utječe na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankovnog sustava je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sustava.

-u 000 KM -

Tablica 9 : *Aktiva po zaposlenom*

BANKE	31.12.2007.			31.12.2008.			31.12.2009.		
	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva	Aktiva po zaposl.
Državne	342	381.036	1.114	234	187.157	800	231	161.619	700
Privatne	7.019	13.814.886	1.968	7.763	14.882.747	1.917	7.425	15.071.121	2.030
UKUPNO	7.361	14.195.922	1.929	7.997	15.069.904	1.884	7.656	15.232.740	1.990

Na kraju 2009. godine na nivou bankovnog sustava na svakog zaposlenog je dolazilo 1,99 milijuna KM aktive. Ovaj pokazatelj je znatno bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje opsega poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tablica 10 : *Aktiva po zaposlenom po grupama*			
Aktiva (000 KM)	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
	Broj banaka	Broj banaka	Broj banaka
Do 500	2	2	1
500 do 1.000	7	9	8
1.000 do 2.000	7	3	5
2.000 do 3.000	4	5	5
Preko 3.000	2	1	1
UKUPNO	22	20	20

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 253 tisuća KM do 3,7 milijuna KM aktive po zaposlenom. Šest banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sustavu prelazi iznos od 2,4 milijuna KM.

Na kraju, može se reći da su banke učinile značajne pomake na poboljšanju kvalitete i unapređenju uvjeta u kojima servisiraju svoje komitente, pravne i fizičke osobe, kao i uvjeta pod kojima pružajusvoje usluge i plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANCIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilanci stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim prilozima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i izvanbilančnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, kamatnim stopama na kredite i depozite, a na osnovi izvještaja propisanih od strane FBA,
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilanca uspjeha po shemi FBA) i izvješća o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvješća, bazu podataka čine i informacije dobivene na temelju dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvješća o reviziji financijskih izvješća banaka urađeni od strane vanjskog neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankovnog sustava u cjelini.

Sukladno odredbama Zakona o početnoj bilanci stanja banaka, banke s većinskim državnim kapitalom obvezne su izvještavati FBA na bazi "pune" bilance stanja raščlanjenog na: pasivnu, neutralnu i aktivnu podbilancu. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankovnog sustava temeljiti na pokazateljima iz aktivne podbilance banaka s većinskim državnim kapitalom[8].

[8] Neke od državnih banaka u "punoj bilanci" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 31.12.2009. ove stavke su iznosile 622 milijuna KM.

2.1. Bilanca stanja

Utjecaj globalne ekonomske i financijske krize i njenih negativnih efekata na ukupnu ekonomiju BiH iz posljednjeg kvartala 2008. godine nastavljen je i u 2009. godini, posebno u drugoj polovici, što je imalo za rezultat daljnje pogoršanje stanja realnog sektora. Sve je to također negativno utjecalo i na bankarski sektor i ključne pokazatelje poslovanja. Osnovna karakteristika poslovanja bankarskog sektora u uvjetima snažnog djelovanja krize je stagnacija rasta kao rezultat ograničenog pristupa izvorima financiranja, kako depozitnim tako i kreditnim, a značajne strukturne promjene u aktivi su samo posljedica novih poslovnih strategija banaka, prilagođenim otežanim uvjetima poslovanja i stanju u okruženju, koje karakterizira ograničeni ili minimalni rast, pojačani fokus na likvidnosni i kreditni rizik, uvođenje restriktivnih kreditnih politika, što rezultira padom kreditnog portfelja i ima za cilj smanjenje rizične aktive i održavanje adekvatne kapitaliziranosti. S druge strane, to ima za posljedicu rast likvidnih sredstava i dobru likvidnost kako pojedinačnih banaka tako i bankarskog sektora.

Bilančna suma bankarskog sektora sa 31.12.2009. iznosila je 15,2 milijarde KM, što je za 1% ili 163 milijuna KM više nego na kraju 2008. godine. Nakon neznatnih kvartalnih oscilacija u 2009. godini i aktivom koja je na kraju prve polovice 2009. godine bila na približno istom nivou kao 2008. godine, u trećem kvartalu stanje je pozitivno promijenjeno zahvaljujući dobivenim sredstvima iz prve tranše stand by aranžmana koji je MMF odobrio BiH u srpnju 2009. godine. Od ukupnih sredstava prve tranše na Federaciju BiH alocirano je cca 270 milijuna KM. U posljednjem kvartalu zabilježena je negativna stopa od 0,4% ili 65 milijuna KM, tako da je na godišnjoj razini ostvaren rast od minimalnih 1%. Imajući u vidu utjecaj krize i stanje u realnom sektoru, te situaciju i stanje u ekonomiji i financijskom sektoru u zemljama porijekla vlasnika banaka iz F BiH, ovakva kretanja i trendovi u bankarskom sektoru su očekivani.

Tablica 11: Bilanca stanja

O P I S	IZNOS (u 000 KM)							
	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEKS	
	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	IZNOS	Učešće %	3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
A K T I V A (IMOVINA):								
Novčana sredstva	4.894.973	34,5	4.207.559	27,9	4.782.301	31,4	86	114
Vrijednosni papiri[9]	48.565	0,3	18.814	0,1	119.157	0,8	39	633
Plasmani drugim bankama	69.314	0,5	90.415	0,6	111.019	0,7	130	123
Krediti	8.874.984	62,5	10.434.377	69,2	9.796.800	64,3	118	94
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	334.139	2,4	381.215	2,5	458.803	3,0	114	120
Krediti- neto (krediti minus RKG)	8.540.845	60,1	10.053.162	66,7	9.337.997	61,3	118	93
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	405.116	2,9	467.507	3,1	525.220	3,4	115	112
Ostala aktiva	237.109	1,7	232.447	1,6	357.046	2,4	98	154
UKUPNA AKTIVA	**14.195.922**	**100,00**	**15.069.904**	**100,00**	**15.232.740**	**100,00**	**106**	**101**
P A S I V A:								
OBAVEZE								
Depoziti	10.190.977	71,8	10.461.850	69,4	11.045.868	72,5	103	106
Uzete pozajmice od drugih banaka	3.289	0,0	3.089	0,0	3.089	0,0	94	100
Obveze po uzetim kreditima	1.856.471	13,1	2.176.594	14,4	1.771.978	11,6	117	81
Ostale obveze	635.143	4,5	791.517	5,3	737.678	4,9	125	93
KAPITAL								
Kapital	1.510.042	10,6	1.636.854	10,9	1.674.127	11,0	108	102
UKUPNO PASIVA (OBVEZE I KAPITAL)	**14.195.922**	**100,00**	**15.069.904**	**100,0**	**15.232.740**	**100,00**	**106**	**101**

[9] Vrijednosni papiri za trgovanje i v.p. koji se drže do dospijeća.

Tablica 12 : *Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi*

BANKE	31.12.2007.			31.12.2008.			31.12.2009.			INDEKS	
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)		Broj banaka	Aktiva (000 KM)		Broj banaka	Aktiva (000 KM)		5/3	7/5
1	2	3		4	5		6	7		8	9
Državne	3	381.036	3%	2	187.157	1%	2	161.619	1%	49	86
Privatne	19	13.814.886	97%	18	14.882.747	99%	18	15.071.121	99%	108	101
UKUPNO	22	14.195.922	100%	20	15.069.904	100%	20	15.232.740	100%	106	101

Kod većine banaka (14) aktiva je veća u odnosu na kraj 2008. godine, stope su se kretale u rasponu od 1% do 51,2%. Kod preostalih šest banaka zabilježen je pad bilančne sume u rasponu od 2% do 27,7%. Tri najveće banke u sustavu imale su minimalne promjene aktive, odnosno najveća banka i banka na trećem mjestu po visini aktive pad od 2% i 7,8%, a druga po veličini banka ostvarila je rast od 4,5%.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja: u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa[10].

Grafikon 10 : *Herfindahlov indeks koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima*

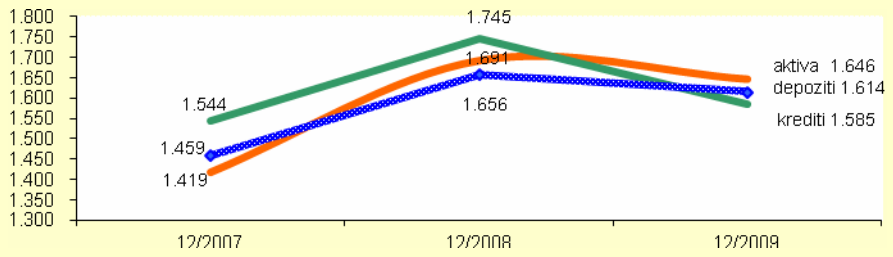

U 2009. godini Herfindahlov indeks koncentracije u sve tri relevantne kategorije (kreditima, depozitima i aktivi) zabilježio je lagani pad, kod kredita najveći od 160 jedinica, kod aktive 45 i depozita 42 jedinice. Njihova vrijednost sa 31.12.2009. iznosila je 1.646 za aktivu, 1.585 za kredite i 1.614 jedinica za depozite, što pokazuje umjerenu koncentraciju[11].

Drugi pokazatelj koncentracije u bankovnom sustavu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa[12] (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sustavu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima. CR5 za tržišno učešće, kredite i depozite pet najvećih banaka u sustavu na kraju 2009. godine iznosili su 78,2%, 78,9% i 78,4%, što je neznatno manje u odnosu na kraj 2008. godine. Nekoliko posljednjih godina stanje je skoro nepromijenjeno i evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sustavu koje „drže“ cca 80% tržišta, kredita i depozita.

---

[10] Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^{n} (S)_j^2$,

a predstavlja zbir kvadrata postotnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita) svih tržišnih učesnika u sustavu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sustavu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sustavu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

[11] Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

[12] Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

Grafikon 11: *Koncentracijske stope za pet najvećih banaka-CR5: aktiva, krediti i depoziti*

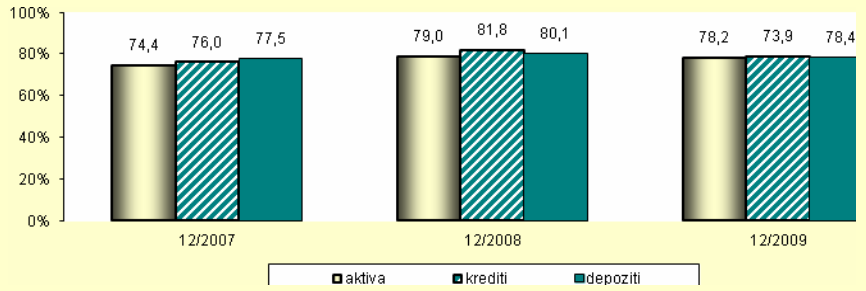

Bankarski sektor se može analizirati i s aspekta nekoliko grupa, formiranih prema veličini aktive[13]. Jedine promjene u odnosu na kraj 2008. godine odnose se na učešće pojedinih grupa, kao rezultat promjene aktive većeg broja banaka.
Tri najveće banke (I grupa) i dalje imaju najveće učešće od 65,1%, koje je u odnosu na kraj 2008. godine smanjeno za 1,5 postotnih poena. Jedna banka (II grupa) povećala je učešće sa 6,7% na 7,6%, dok je učešće od 15,1% tri banke u III grupi (aktiva između 500 milijuna KM i jedne milijarde KM) veće za 0,6 postotnih poena. Najbrojnija IV grupa od devet banaka, s aktivom između 100 i 500 milijuna KM, ima nepromijenjeno učešće od 10,8% , a posljednja V grupa (četiri banke) i dalje ima minimalno učešće od 1,4%.

U sljedećoj tablici daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode (iznosi su u milijunima KM).

Tablica 13: *Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode*

IZNOS AKTIVE	31.12.2007.			31.12.2008.			31.12.2009.		
	Iznos (000 KM)	Učešće %	Broj banaka	Iznos (000 KM)	Učešće %	Broj banaka	Iznos (000 KM)	Učešće %	Broj banaka
I Preko 2.000	8.203	57,8	3	10.036	66,6	3	9.912	65,1	3
II 1000 do 2000	1.409	9,9	1	1.017	6,7	1	1.165	7,6	1
III 500 do 1000	2.392	16,8	3	2.180	14,5	3	2.293	15,1	3
IV 100 do 500	1.741	12,3	8	1.627	10,8	9	1.645	10,8	9
V Ispod 100	451	3,2	7	210	1,4	4	218	1,4	4
UKUPNO	14.196	100,0	22	15.070	100,0	20	15.233	100,0	20

Grafikon 12 : *Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode*

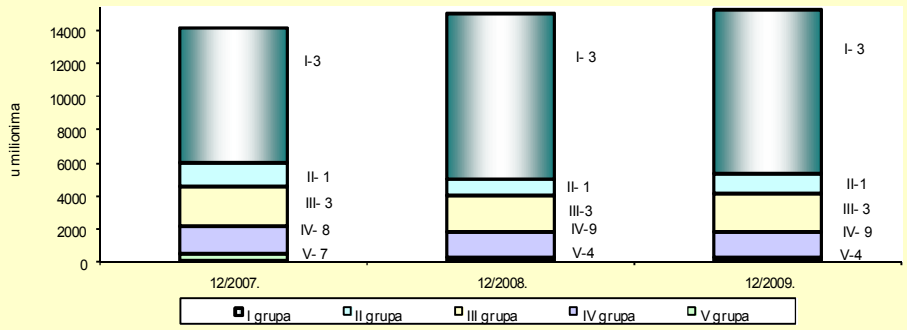

[13] Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

U sljedećem grafikonu dana je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka[14] u bankarskom sustavu u Federaciji BiH.

Grafikon 13 : *Učešće sedam najvećih banaka u ukupnoj aktivi*

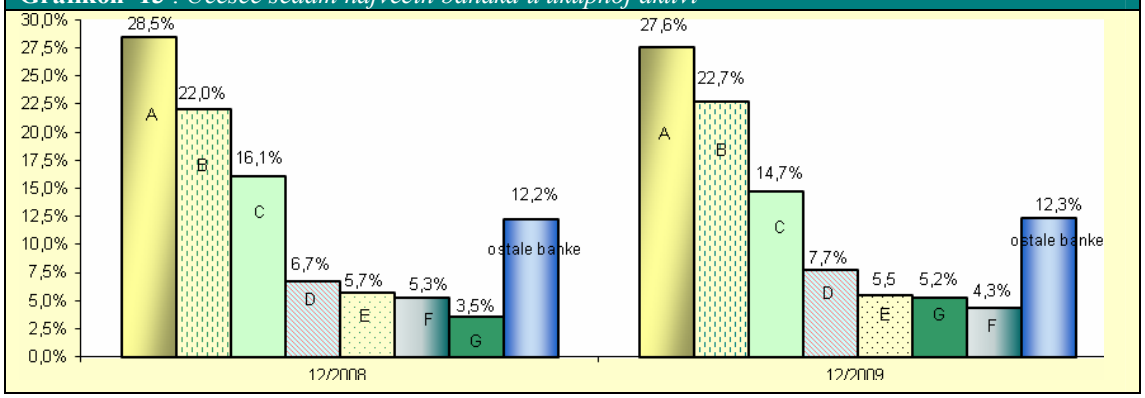

Neznatan porast bilančne sume u 2009. godini od 1% ili 163 milijuna KM financiran je u izvorima porastom depozita od 6% ili 584 milijuna KM. Međutim, treba istaći da se od toga na sredstva iz prve tranše MMF-a odnosi cca 270 milijuna KM, 200 milijuna je rezultat zamjene kreditnih obveza s depozitnim sredstvima kod jedne banke, dok je preostali iznos realno povećanje depozita za samo 114 milijuna KM ili 1%. Kreditne obveze smanjene su za 19% ili 405 milijuna, od toga 200 milijuna je preneseno na depozite, a preostali iznos od 205 milijuna KM predstavlja realno smanjenje od 9%. Depoziti su sa 31.12.2009. iznosili 11 milijardi KM, a kreditne obveze 1,8 milijardi KM. U promatranom periodu kapital banaka je povećan za 2% ili 37 milijuna KM i iznosio je 1,7 milijardi KM.

Najznačajnija promjena u aktivi banaka je povećanje novčanih sredstava za 14% ili 575 milijuna KM (sa 4,2 milijarde KM na 4,8 milijardi KM). Ovakva kretanja su najviše posljedica i rezultat restriktivne kreditne politike banaka i smanjenja kreditnih aktivnosti u 2009. godini i priljeva novčanih sredstava iz prve tranše stand by aranžmana sa MMF-om. U 2009. godini krediti su smanjeni za 6% ili 638 milijuna KM i sa 31.12.2009. iznosili su 9,8 milijardi KM.

U sljedećim grafikonima dana je struktura najznačajnijih pozicija bilance banaka.

Grafikon 14 : *Struktura aktive bilance banaka*

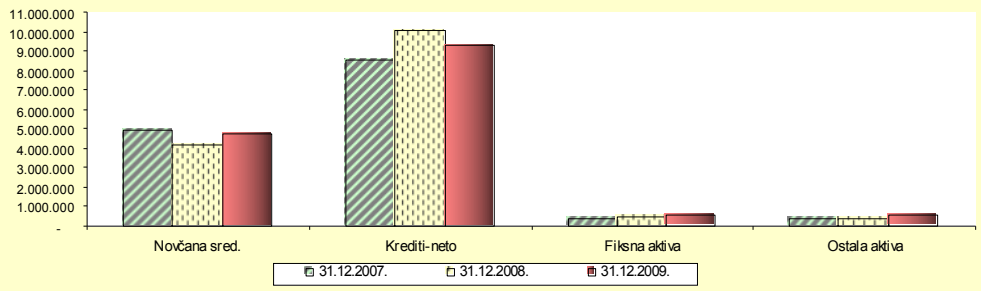

[14] Banke su označene slovnim oznakama A do I.

Grafikon 15 : *Struktura pasive bilance banaka*

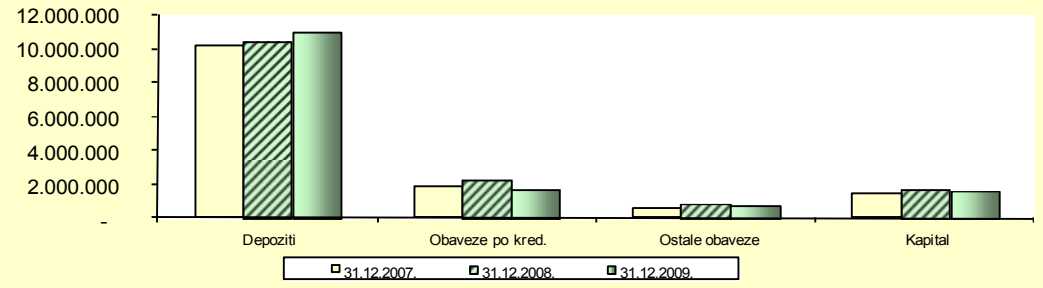

U strukturi pasive bilance banaka, s aspekta najvažnijih bilančnih kategorija, depoziti su s iznosom od 11 milijardi KM i učešćem od 72,5% i dalje dominantan izvor financiranja banaka u Federaciji BiH. Učešće kreditnih obveza smanjeno je sa 14,4% na 11,6%, a kapitala povećano sa 10,9% na 11,0%.

Struktura aktive, kao i izvora, je imala relativno značajne promjene vezane za dvije ključne imovinske stavke: dalje smanjenje učešća kredita sa 69,2% na 64,3% i povećanje novčanih sredstava sa 27,9% na 31,4%.

-u 000 KM-

Tablica 14 : *Novčana sredstva banaka*

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	311.436	6,4	344.618	8,2	355.419	7,4	111	103
RR kod CB BiH	2.805.568	57,3	2.228.687	53,0	2.455.505	51,4	79	110
Računi kod depoz.inst.u BiH	12.304	0,3	12.341	0,3	441	0,0	100	4
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.764.757	36,0	1.621.449	38,5	1.970.473	41,2	92	122
Novč. sred. u procesu naplate	908	0,0	464	0,0	463	0,0	51	100
UKUPNO	4.894.973	100,0	4.207.559	100,0	4.782.301	100,0	86	114

Novčana sredstva banaka na računu rezervi kod CB BH su u promatranom razdoblju 2009. godine povećana za 10% ili 227 milijuna KM i sa 31.12.2009. iznosila su 2,46 milijardi KM ili 51,4% ukupnih novčanih sredstava, što je smanjenje učešća od 1,6 postotnih poena u odnosu na kraj 2008. godine. Sredstva banaka na računima kod depozitnih institucija u inozemstvu su također povećana i to za 22% ili 349 milijuna KM, na kraju 2009. godine iznosila su 1,97 milijardi KM ili 41,2% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2008. godine 38,5%). Banke su povećale gotov novac u trezoru i blagajnama za 3% ili 11 milijuna KM, na kraju promatranog razdoblja ova sredstva iznosila su 355 milijuna KM, što je 7,4% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2008. godine 8,2%).

U valutnoj strukturi novčanih sredstava učešće domaće valute u promatranom periodu smanjeno je sa 57,9% na 55,8%, a za istu promjenu povećano je učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obveze

Struktura pasive (obveze i kapital) u bilanci stanja banaka sa 31.12.2009. daje se u sljedećem grafikonu:

Grafikon 16 : *Struktura pasive banaka*

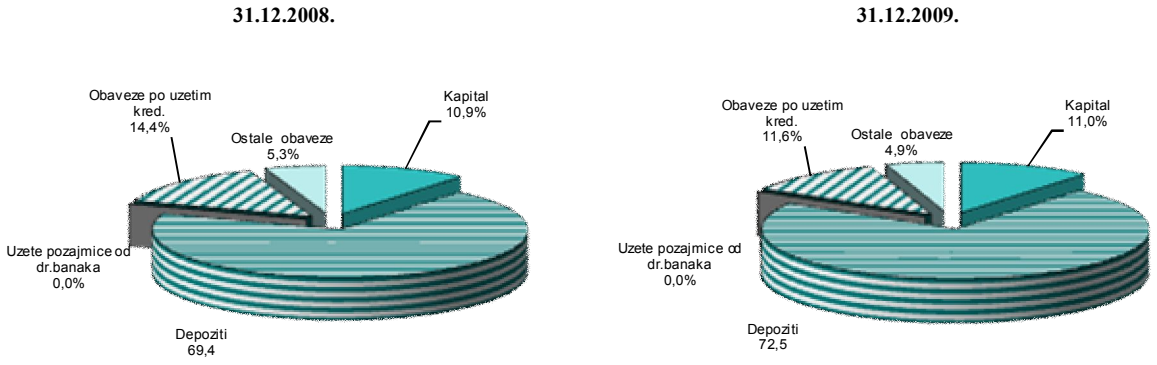

U 2009. godini učešće dva najznačajnija izvora financiranja banaka, depozita i kreditnih obveza, promijenjeno je najvećim dijelom zbog poslovne transakcije zamjene kreditnih izvora depozitnim kod jedne banke (radi se o sredstvima koja je matična banka dala kao financijsku podršku svom supsidijaru u F BiH), rastom depozita po osnovi sredstava iz aranžmana s MMF-om, te smanjenjem kreditnih obveza zbog plaćanja dospjelih obveza. Učešće depozita je povećano sa 69,4% na 72,5%, a kreditnih obveza smanjeno sa 14,4% na 11,6%.

Depoziti s učešćem od 72,5% i iznosom od 11 milijardi KM i dalje su najznačajniji izvor financiranja banaka u Federaciji BiH, a u odnosu na 31.12.2008. povećani su za 6% ili 584 milijuna KM. Drugi po visini izvor su kreditna sredstva, koje su banke dobile najvećim dijelom zaduživanjem kod stranih financijskih institucija. U 2009. godini kreditna sredstva su smanjena za 19% ili 405 milijuna KM, od čega je 200 milijuna KM povučeno i zamijenjeno depozitom, a ostalo se odnosi na plaćanje dospjelih obveza. Ako se kreditnim obvezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 184 milijuna KM, koje su banke povukle u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 12,8% (na kraju 2008. godine 15,8%).

Kapital je u 2009. godini povećan za 2% ili 37 milijuna KM, od toga se na priljev novog kapitala iz osnove dokapitalizacije šest banaka odnosi 43,5 milijuna KM.

Banke su sa 31.12.2009. imale najveće obveze prema sljedećim kreditorima (osam od ukupno 47), na koje se odnosi 73% ukupnih kreditnih obveza: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), European Investment Bank (EIB), Central Eastern European Finance Agency (CEEFA), ComercBank AG Frankfurt, European fund for Southeast Europe (EFSE), Steirmarkische Sparkasse, EBRD i Council of Europe Development Bank.

Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 31.12.2009. samo 5,7% se odnosi na depozite prikupljene u organizacijskim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

Tablica 15 : *Sektorska struktura depozita*[15]

SEKTORI	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.171.095	11,5	701.520	6,7	839.926	7,6	60	120
Javna poduzeća	1.126.838	11,1	1.245.793	11,9	1.400.839	12,7	111	112
Privatna poduzeća i druš.	1.554.693	15,3	1.490.139	14,2	1.403.465	12,7	96	94
Bankarske institucije	1.548.619	15,2	2.172.860	20,8	2.120.143	19,2	140	98
Nebankarske financ.instit.	334.575	3,3	403.295	3,9	509.769	4,6	121	126
Građani	4.202.161	41,2	4.181.882	40,0	4.506.881	40,8	100	108
Ostalo	252.996	2,4	266.361	2,5	264.845	2,4	105	99
UKUPNO	10.190.977	100,0	10.461.850	100,0	11.045.868	100,0	103	106

Grafikon 17 : *Sektorska struktura depozita*

31.12.2008. **31.12.2009.**

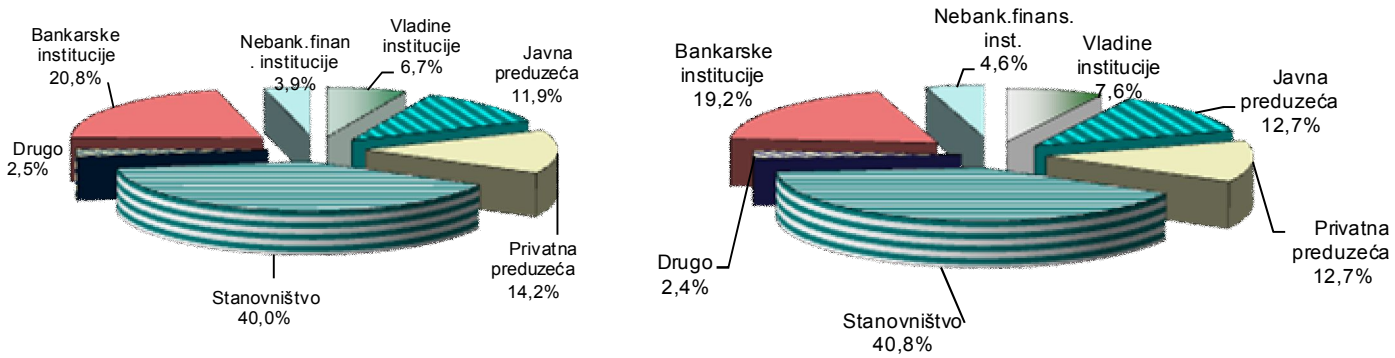

Pozitivna kretanja u segmentu depozitnih izvora evidentna su u većini sektora, a posebno je to značajno za depozite stanovništva, koji su u 2009.godini povećani za 8% ili 325 milijuna KM. Na kraju 2009. godine s iznosom od 4,51 milijardu KM i učešćem od 40,8% u ukupnim depozitima, depoziti stanovništva i dalje su najveći izvor financiranja banaka u Federaciji BiH.

Depoziti bankarskih institucija su po visini drugi sektorski izvor u depozitnom potencijalu banaka. Tijekom 2009. godine ovi depoziti su oscilirali, u prvoj polovici godine imali su porast od 6% ili 120 milijuna KM, dok u drugoj polovici godine imaju trend smanjenja, tako da ukupno smanjenje u 2009. godini iznosi 53 milijuna KM ili 2%. Na kraju 2009. godine iznosili su 2,12 milijardi KM, što je 19,2% ukupnih depozita. Depoziti bankarskih institucija sa 31.12.2009. veći su za 348 milijuna KM od kreditnih obveza, koje su, nakon depozita, drugi po značaju izvor financiranja banaka u F BiH.

Treba istaknuti da se 97% ili 2,06 milijardi KM depozita bankarskih institucija odnosi na depozite banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Financijska podrška grupacije (bankarskih i nebankarskih financijskih institucija) kroz depozite u iznosu od 2,10 milijardi KM prisutna je u devet banaka u Federaciji BiH, s napomenom da je ipak koncentrirana u četiri velike banke (86%), od čega se na samo jednu banku odnosi 45% ukupnih depozita primljenih od grupacije. Na ovaj način domaće banke imaju financijsku podršku i osiguran priljev novih sredstava za financiranje od strane grupe čije su članice, ali s druge strane, stvaraju se sve veće koncentracije u izvorima, što je u direktnoj vezi s rastom likvidnosnog rizika i ovisnosti o upravljanju ovim

[15] Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

rizikom na nivou grupe kojoj banka pripada, te utjecaj na profitabilnost jer su to skupi izvori. Ako se ovim sredstvima dodaju i kreditne obveze i subordinirani dugovi (krediti i depoziti u dopunskom kapitalu), financijska podrška banaka iz grupacije je veća i sa 31.12.2009. iznosi 3,04 milijarde KM ili 20% ukupne pasive bankarskog sektora. U odnosu na kraj 2008. godine ova sredstva manja su za 399 milijuna KM ili 11,6%, od čega se na kredite odnosi 360 milijuna KM, iz osnova servisiranja dospjelih obveza po kreditima u otplati.

U okviru poduzetih aktivnosti na ublažavanju utjecaja globalne financijske krize FBA je u listopadu 2008. godine, pored ostalih dodatnih mjera, od banaka koje su u sastavu grupacija tražila da dostave potvrdu od svojih vlasnika da postojeći izvori sredstava dobiveni iz grupacije (krediti i depoziti) neće biti povučeni i da će financijska podrška i dalje biti osigurana, kao i informaciju o planovima, mjerama i aktivnostima vlasnika u pravcu smirivanja pritisaka na likvidnost i očuvanje likvidnosti njihovih banaka u Federaciji BiH.

Pod pokroviteljstvom MMF-a i drugih financijskih institucija, FBA je bila uključena u aktivnosti na potpisivanju Memoranduma o razumijevanju s bankama-majkama iz zemalja Europske Unije čije banke-kćerke posluju na teritoriju BiH, tzv. „Bečkoj inicijativi“.

Umjereni rast imali su depoziti sektora vladinih institucija (20% ili 138 milijuna KM) i javnih poduzeća (12% ili 155 milijuna KM), s napomenom da su ova dva sektora zabilježila značajan pad depozita u posljednjem kvartalu prethodne godine. Depoziti vladinih institucija na kraju 2009. godine iznosili su 840 milijuna KM ili 7,6% ukupnih depozita (0,9 postotnih poena više nego krajem 2008. godine), a javnih poduzeća 1,4 milijarde KM što je 12,7% ukupnih depozita (porast za 0,8 postotnih poena).

Depoziti nebankarskih financijskih institucija tokom 2009. godine imali su rastući trend i povećanje od 26% ili 107 milijuna KM, na kraju 2009. godine iznosili su 510 milijuna KM, ali i dalje imaju nisko učešće u ukupnim depozitima od samo 4,6%.

Najveći utjecaj krize i negativne posljedice u 2009. godini prisutne su u realnom sektoru, odnosno sektoru privatnih poduzeća. Jedan od negativnih efekata ekonomske krize u segmentu depozita u prvoj polovici godine je bio pad od 6% ili 94 milijuna KM, dok je u drugoj polovici godine ostvaren minimalni porast od sedam milijuna KM, tako da ukupno smanjenje u 2009. godini iznosi 6% ili 87 milijuna KM. Nominalno depoziti ovog sektora iznose 1,4 milijarde KM, dok je učešće u ukupnim depozitima smanjeno sa 14,2% na 12,7%.

Valutna struktura depozita na kraju 2009. godine bila je sljedeća: depoziti u stranoj valuti (s dominantnim učešćem EURO) u iznosu od 6,6 milijardi KM imali su učešće od 59,6% (na kraju 2008. godine 60%) i depoziti u domaćoj valuti u iznosu od 4,4 milijarde KM, imali učešće od 40,4% (na kraju 2008. godine 40%).

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i financijskog potencijala banaka, nakon dugogodišnjeg stabilnog i kontinuiranog rasta, s prvim znacima ekonomske i financijske krize u četvrtom kvartalu 2008. godine smanjeni su za 11% ili 494 milijuna KM. Značajniji odljev zabilježen je u oktobru, da bi se nakon toga stanje stabiliziralo, poljuljano povjerenje u banke je vraćeno, što je imalo za posljedicu povrat većeg dijela depozita u 2009. godini na račune u bankama.

Neznatan pad štednje od 0,9% ili 38 milijuna KM zabilježen je i u prvom kvartalu 2009. godine, da bi u naredna tri kvartala štedni depoziti imali rastući trend, tako da je u 2009. godini ostvaren porast od 8% ili 326 milijuna KM. Štednja je sa 31.12.2009. dostigla iznos od 4,36 milijardi KM, što je gotovo isti nivo kao 30.6.2008. (štednja je bila veća za samo šest milijuna KM), a u usporedbi sa 30.9.2008., kada je iznosila 4,53 milijarde KM, to je 96,3%, odnosno 3,7% manje, što potvrđuje da je povjerenje u banke i sigurnost i stabilnost bankarskog sektora očuvana.

Tablica 16 : *Nova štednja stanovništva po periodima*

BANKE	I Z NO S (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Državne	30.469	32.481	35.275	107	109
Privatne	4.086.820	4.003.184	4.325.926	98	108
UKUPNO	4.117.289	4.035.665	4.361.201	98	108

Grafikon 18 : *Nova štednja stanovništva po periodima*

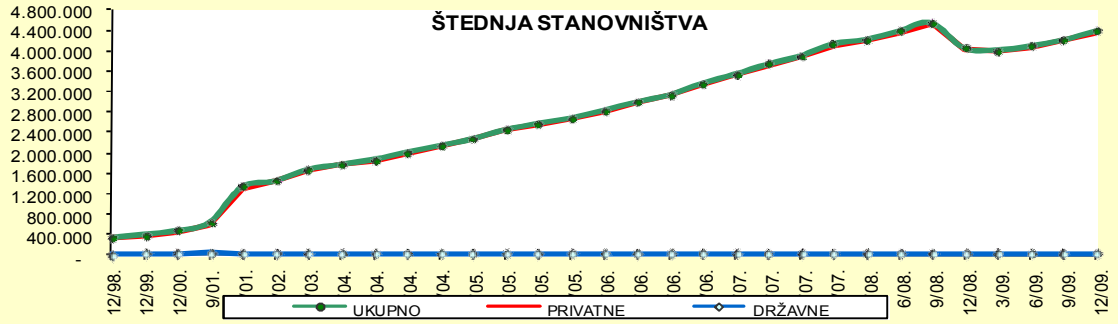

U tri najveće banke nalazi se 72,6% štednje, dok 11 banaka ima pojedinačno učešće manje od 1%, što iznosi svega 4,8% ukupne štednje u sustavu.

Od ukupnog iznosa štednje 29% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 71% u stranoj valuti.

Tablica 17 : *Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima*

BANKE	I Z NO S (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
Kratkoročni štedni depoziti	2.174.863	52,8%	2.119.669	52,5%	2.054.196	47,1%	97	97
Dugoročni štedni depoziti	1.942.426	47,2%	1.915.996	47,5%	2.307.005	52,9%	99	120
UKUPNO	4.117.289	100,0 %	4.035.665	100,0 %	4.361.201	100,0 %	98	108

Ročna struktura štednje je izmijenjena, odnosno nastavljen je trend povećanja učešća dugoročne štednje. Ovakve promjene su rezultat rasta dugoročne štednje za 20% ili 391 milijun KM, te pada kratkoročne za 3% ili 65 milijuna KM, tako da je 31.12.2009. postotak njihovog učešća iznosio 52,9% i 47,1%.

Dugogodišnji kontinuirani rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u F BiH, rezultat su, s jedne strane, jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankovnog sustava za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne supervizije banaka koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sustava osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno financijskog sektora i zaštita štediša. U cilju očuvanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankovnog sustava u BiH, u prosincu 2008. godine iznos osiguranog depozita povećan je na 20.000 KM. Ukupno 14 banaka iz Federacije BiH primljeno je u program osiguranja depozita, a prema dostavljenim podacima u ovim bankama je deponirano 96,5% ukupnih depozita i 98% ukupne štednje.

Nakon izmjene Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH[16] i ukidanja kriterija vlasništva (učešće privatnog i državnog kapitala), od preostalih banaka četiri ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterija koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: dvije banke zbog postojećeg kompozitnog ranga, dvije banke (jedna privatna i jedna državna) su pod privremenom upravom, dok dvije banke mogu aplicirati za prijem u program osiguranja (jedna je primljena u drugom mjesecu 2010. godine). Isto tako je pokrenuta inicijativa na povećanje osiguranog depozita na 50.000 KM, a sve poduzete aktivnosti su usmjerene na smanjenje utjecaja globalne ekonomske krize na bankarski i cjelokupni ekonomski sustav F BiH i BiH.

2.1.2. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital[17] banaka u FBiH na dan 31.12.2009. iznosio je 2,06 milijardi KM.

-u 000 KM-

Tablica 18 : *Regulatorni kapital*

OPIS	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEKS	
							3/2	4/3
1	2		3		4		5	6
DRŽAVNE BANKE								
1.Temeljni kapital prije umanjenja	145.802		44.852		44.906		31	100
2.Odbitne stavke	2.018		2.752		3.796		136	138
a) Temeljni kapital (1-2)	143.784	96%	42.100	97%	41.110	97%	29	98
b) Dopunski kapital	6.017	4%	1.335	3%	1.294	3%	22	97
c) Kapital (a + b)	149.801	100%	43.435	100%	42.404	100%	29	98
PRIVATNE BANKE								
1. Temeljni kapital prije umanjenja	1.316.424		1.610.692		1.706.023		122	106
2.Odbitne stavke	124.137		170.042		195.208		137	115
a) Temeljni kapital (1-2)	1.192.287	69%	1.440.650	72%	1.510.815	75%	121	105
b) Dopunski kapital	531.057	31%	574.370	28%	506.390	25%	108	88
c) Kapital (a + b)	1.723.344	100%	2.015.020	100%	2.017.205	100%	117	100
UKUPNO								
1. Temeljni kapital prije umanjenja	1.462.226		1.655.544		1.750.929		113	106
2.Odbitne stavke	126.155		172.794		199.004		137	115
a) Temeljni kapital (1-2)	1.336.071	71%	1.482.750	72%	1.551.925	75%	111	105
b) Dopunski kapital	537.074	29%	575.705	28%	507.684	25%	107	88
c) Kapital (a + b)	1.873.145	100%	2.058.455	100%	2.059.609	100%	110	100

U 2009. godini kapital[18] je ostao na skoro istom nivou, odnosno povećan je za svega jedan milijun KM u odnosu na 2008. godinu, a promjene u temeljnom i dopunskom kapitalu su utjecale na izmjenu strukture regulatornog kapitala. Temeljni kapital je povećan za 5% ili 69 milijuna KM, a dopunski smanjen za 12% ili 68 milijuna KM.

Rast temeljnog kapitala je najvećim dijelom iz osnove raspodjele ostvarene dobiti za 2008. godinu u kapital. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka o raspodjeli revidirane dobiti od strane skupština banaka (pet banaka ostvarilo je gubitak u iznosu od 39 milijuna KM), ostvarena dobit za 2008. godinu u iznosu od 89 milijuna KM (15 banaka) raspoređena je 94,3% u temeljni kapital (u rezerve ili zadržanu-neraspoređenu dobit 88,6% i za pokriće gubitaka 5,7%). Četiri banke su donijele odluku o isplati dividende u ukupnom iznosu od pet milijuna KM što je cca 5,7% ostvarene dobiti.

[16] „Službeni glasnik BiH“ br.75/09.

[17] Regulatorni kapital definiran čl. 8. i 9. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka („Službene novine Federacije BiH”, broj 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07, 6/08).

[18] Izvor podataka je kvartalno Izvješće o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tablica A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

Na rast temeljnog kapitala, osim navedenog, utjecale su i nove dokapitalizacije, odnosno priljev svježeg kapitala u iznosu od 43,5 milijuna KM kod šest banaka.

Odbitne stavke (koje umanjuju temeljni kapital) su povećane za 26 milijun KM i to najviše iz osnove povećanja tekućeg gubitka (iznosi 53 milijuna KM), uz istovremeno smanjenje zbog pokrića dijela nepokrivenih gubitaka u iznosu od 30 milijuna KM.

Dopunski kapital je smanjen za 68 milijuna KM, s većim promjenama u strukturi: dobit iz 2008. godine u iznosu od 75 milijuna KM je prenesena u temeljni kapital, tekuća revidirana dobit iznosi 49 milijuna KM, opće rezerve za kreditne gubitke su smanjene za 25 milijuna KM, a subordinirani dugovi za 27 milijuna KM, dok su stavke trajnog karaktera povećane za 10 milijuna KM.

Navedene promjene su utjecale na strukturu regulatornog kapitala, tako da je učešće temeljnog kapitala povećano sa 72% na 75% , a dopunskog smanjeno sa 28% na 25%.

Neto kapital je povećan za 4,6 milijuna KM i sa 31.12.2009. iznosi 2,04 milijarde KM.

Stopa kapitaliziranosti banaka izražena kao odnos kapitala i aktive na dan 31.12.2009. iznosila je 13,1%, što je za 0,2 postotna poena manje nego na kraju 2008. godine.

Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala[19] banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i rizikom ponderirane aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 31.12.2009. iznosio 16,1% što je za 0,3 postotna poena manje nego na kraju 2008. godine, a razlog je povećanje ukupnih ponderiranih rizika za 2% ili 237 milijuna KM. Iako je rizik ponderirane aktive i kreditnih ekvivalenata smanjen sa 12,3 milijarde KM na 11,8 milijardi KM zbog pada kreditnih aktivnosti banaka u 2009. godini i posljedično ukupnog kreditnog portfelja, kao i smanjenja rizičnih izvanbilančnih stavki, s druge strane ponderiranih operativni rizik (POR) je značajno povećan[20] (sa 131 milijun KM na 883 milijuna KM), što je rezultiralo navedenim porastom ukupnih ponderiranih rizika. Na kraju 2009. godine strukturno učešće ponderirane aktive izložene kreditnom riziku iznosilo je 93%, a operativnom riziku 7%.

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i financijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sustava u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i osiguranju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju. U uvjetima djelovanja ekonomske krize i rasta kreditnog rizika uzrokovanog padom kvalitete kreditnog portfelja, ovaj zahtjev ima prioritetan značaj i zato je segment kapitala pod kontinuiranim pojačanim supervizorskim nadzorom. Jedna od mjera je i zahtjev bankama da ostvarenu dobit ne usmjeravaju u isplatu dividendi nego u jačanje kapitalne osnove.

[19] Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

[20] U skladu s Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje operativnim rizikom u bankama ("Sl.novine F BiH", br.40/09) sa 31.12.2009. primjenjena je nova metodologija obračuna kapitalnog zahtjeva za operativni rizik.

- 000 KM-

Tablica 19 : *Neto kapital, ukupni ponderirani rizici i stopa adekvatnosti kapitala*

O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. NETO KAPITAL	1.857.109	2.038.997	2.043.573	110	100
2. RIZIK ponderirane AKTIVE I KRED. EKVIVALENATA	10.740.880	12.301.441	11.786.614	115	96
3. POR (PONDERIRANI OPERATIVNI RIZIK)	-	130.975	882.928	-	674
4. UKUPNI PONDERIRANI RIZICI (2+3)	10.740.880	12.432.416	12.669.542	116	102
5. STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (1/ 4)	17,3%	16,4%	16,1%	95	98

Grafikon 19 : *Neto kapital, rizik ponderirane aktive i stopa adekvatnosti kapitala*

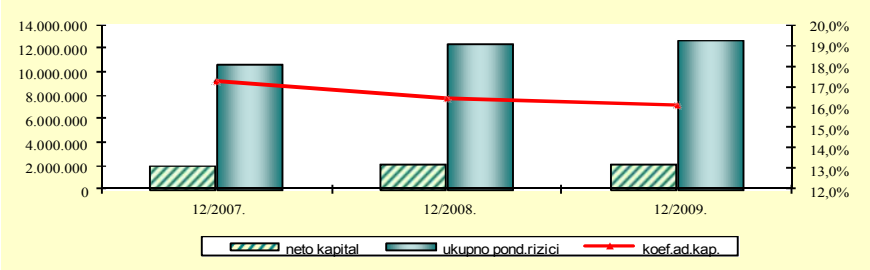

Efekti globalne financijske krize vidljivi su i u segmentu kapitala, odnosno stope adekvatnosti kapitala, najviše zbog pada profitabilnosti skoro svih banaka u sustavu (smanjenje dobiti, odnosno rast gubitaka) tako da je neto kapital ostao na približnoj razini s kraja 2008. godine (2,04 milijarde KM), ali i povećanja rizične aktive za 2%. Stopa adekvatnosti kapitala bankarskog sustava u odnosu na 31.12.2008. manja je za 0,3 postotna poena i sa 31.12.2009. iznosi 16,1%, što je i dalje znatno više od zakonskog minimuma (12%) i predstavlja zadovoljavajuću kapitaliziranost ukupnog sustava i jaku osnovu i temelj za očuvanje njegove sigurnosti i stabilnosti.

Grafikon 20 : *Koeficijenti adekvatnosti kapitala banaka*

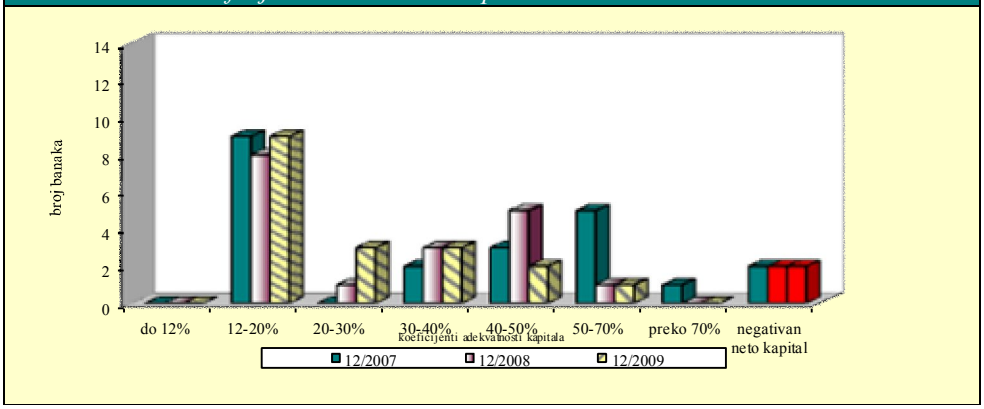

Od ukupno 20 banaka u F BiH sa 31.12.2009., 18 banaka imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a dvije banke pod privremenom upravom imale su koeficijent manji od 12%, odnosno negativan koeficijent adekvatnosti. Prema

analitičkim podacima na kraju 2009. godine 14 banaka je imalo stopu adekvatnosti kapitala nižu nego prethodne godine, kod četiri banke je bolja, dok dvije banke u privremenoj upravi imaju negativnu stopu. Tri najveće banke u sustavu uspjele su da poboljšaju adekvatnost kapitala, što je posebno važno zbog sistemskog značaja ovih banaka i njihovog utjecaja na stabilnost ukupnog bankarskog sektora.

U nastavku se daje pregled stopa adekvatnosti kapitala kod 18 banaka u odnosu na zakonski minimum od 12%:
- devet banaka ima stopu između 12,5% i 20%, a tri najveće od 13,7% do 15,3%,
- osam banaka ima stopu između 21% i 50%,
- jedna banka ima stopu između 51% i 70%.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sustavu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sustavu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti i banaka i ukupnog bankarskog sustava, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji BiH posluju, djelovanja i utjecaja svjetske financijske krize i na područje naše zemlje i negativnih efekata koje ova kriza ima na bankarski sektor i ukupnu ekonomiju BiH. Prateći ekspanziju banaka i vršeći redovan nadzor ovog segmenta, FBA je prema bankama, zavisno od ocjene njihove adekvatnosti kapitala i rizičnog profila institucije, poduzimala različite korektivne i nadzorne mjere, kao što su: donošenje strategije za održavanje nivoa kapitala i plana koji će osigurati kvantitetu i kvalitetu (strukturu) kapitala u skladu s prirodom i složenosti bančinih sadašnjih i budućih poslovnih aktivnosti i preuzetom i potencijalnom riziku, zatim pojačan nadzor i intenzivnije praćenje banke, zahtjev za pribavljanje dodatnog kapitala u cilju jačanja kapitalne osnove, te otklanjanja nedozvoljenih koncentracija kreditnog rizika i u vezi s tim ograničavanje i smanjenje izloženosti kreditnom riziku vezano za određene vrste koncentracija, praćenje provođenja i realizacije usvojenih planova kapitala i to posebno pribavljanja dodatnog kapitala iz eksternih izvora, nadziranje poštivanja i postupanja po naloženim mjerama i sl.

2.1.3. Aktiva i kvaliteta aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvalitete njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilance i izvanbilančnih stavki.

Ukupna aktiva s izvanbilančnim stavkama (aktiva)[21] banaka u F BiH sa 31.12.2009. iznosila je 18 milijardi KM, kao i na kraju 2008. godine, a bruto aktiva[22] u iznosu od 15,7 milijardi KM je veća za 2% ili 242 milijuna KM nego prethodne godine.

Izvanbilančne rizične stavke iznosile su 2,3 milijarde KM i manje su za 12% ili 311 milijuna KM.

[21] Aktiva definirana člankom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine F BiH“, broj 3/03, 54/04, 68/05).
[22] Izvor podataka: Izvješće o klasifikaciji aktive bilance i izvanbilančnih stavki banaka.

-u 000 KM-

Tablica 20: *Aktiva, vanbilančne stavke i potencijalni kreditni gubici*

OPIS	IZNOS (u 000 KM)						INDEX	
	31.12.2007.	Strukt. %	31.12.2008.	Strukt. %	31.12.2009.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Krediti	8.660.761	59,6	10.200.134	66,0	9.442.600	60,1	118	93
Kamate	53.512	0,4	59.564	0,4	61.797	0,4	111	104
Dospjela potraživanja	210.585	1,4	231.890	1,5	352.580	2,2	110	152
Potraživanja po plać. garancijama	3.638	0,0	2.353	0,0	1.620	0,0	65	69
Ostali plasmani	61.910	0,4	39.393	0,2	276.693	1,8	64	702
Ostala aktiva	5.552.875	38,2	4.937.976	31,9	5.578.188	35,5	89	113
UKUPNA AKTIVA	14.543.281	100,0	15.471.310	100,0	15.713.478	100,0	106	102
IZVANBILANCA	2.453.214		2.582.093		2.271.512		105	88
AKTIVA S IZVANBILANCOM	16.996.495		18.053.403		17.984.990		106	100
RIZIČNA AKTIVA S IZVANBILANCOM	11.624.445		13.304.610		12.579.883		114	95
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	409.833		461.839		534.652		113	116
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	409.895		461.687		534.681		113	116

Nerizične stavke iznose 5,4 milijarde KM ili 30% ukupne aktive s izvanbilancom i za 14% su veće u odnosu na kraj 2008. godine. S druge strane, rizična aktiva s izvanbilancom iznosi 12,6 milijardi KM i manja je za 5% ili 725 milijuna KM.

Utjecaj i negativne posljedice globalne financijske i ekonomske krize u 2009. godini na BiH su sve izraženije u poslovanju banaka, kao rezultat prenošenja i širenja krize s realnog na bankarski sektor, što se najviše odražava na ključnu djelatnost banaka, odnosno segment kreditiranja i kvalitetu aktive. Banke su u posljednjem kvartalu 2008. godine značajno smanjile i ograničile rast novih plasmana, što je nastavljeno i u 2009. godini, tako da su u 2009. godini kreditni plasmani zabilježili značajan pad od 6% ili 638 milijuna KM i sa 31.12.2009. iznosili su 9,8 milijardi KM, s učešćem u aktivi od 64,3%. U 2009. god. plasirano je 31% manje u odnosu na prethodnu godinu i novi plasmani se uglavnom financiraju iz povrata ranijih. Najvažniji ograničavajući faktor rastu kredita je negativni utjecaj krize na ukupnu ekonomiju i privredu u BiH i pogoršanje stanja u realnom sektoru, zatim smanjenje potrošnje stanovništva, ali i restriktivnije i opreznije politike kreditiranja banaka. Izvjesno je da će i u narednom periodu doći do daljeg pada kvaliteta kreditnog portfelja, porasta loših plasmana i posljedično kreditnih gubitaka, što će se negativno reflektirati na financijski rezultat banaka.

FBA je bila uključena u aktivnosti na potpisivanju Memoranduma o razumijevanju s bankama-majkama iz zemalja Europske unije čije banke - kćerke posluju na teritoriju BiH, tzv. „Bečkoj inicijativi“, čime se trebaju osigurati dodatna financijska sredstva za kreditiranje realnog sektora, jer svako pogoršanje ekonomije može negativno da se odrazi na rejting banaka-kćerki, a samim tim i da oslabi rejting matičnih banaka.

Iako je utjecaj krize na kreditni portfelj banaka u Federaciji u manjoj mjeri bio vidljiv u prvim mjesecima 2009. godine, može se reći da je sve izraženiji, zbog produbljivanja krize i pogoršanja ukupnog ekonomskog i gospodarskog stanja u BiH. To se najviše ogleda kroz povećanje dospjelih potraživanja za 52% i njihovog učešća u ukupnim kreditima sa 2,3% na 3,6%.

Iako je na razini sustava ostvaren značajan pad kredita od 6% ili 638 milijuna KM, ipak analitički podaci po bankama pokazuju da je to najviše zbog smanjenja kredita kod tri najveće banke u sustavu u iznosu od 808 milijuna KM (najveća banka imala je pad kredita od 17% ili 496 milijuna KM). Kod sedam banaka također je došlo do manjeg pada kreditnog portfelja, a 10 banaka ima porast kredita od 338 milijuna KM.

Tri najveće banke u F BiH s iznosom kredita od 6,3 milijardi KM imaju učešće od 65% u ukupnim kreditima na razini sustava.

S aspekta sektora kojima su banke plasirale kredite, sa 31.12.2009. krediti dani privatnim poduzećima su manji za 185 milijuna KM, iznose 4,7 milijardi KM ili 47,9% ukupnih kredita. Krediti dani stanovništvu smanjeni su za 7% ili 381 milijun KM, iznose 4,8 milijardi KM, što je učešće od 48,6%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 31.12.2009., s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni, već duže razdoblje nema promjene, odnosno najveće učešće od cca 72% imaju krediti odobreni za financiranje potrošnih dobara[23], na stambene kredite se odnosi 25%, a s preostalih 3% kreditirani su mali zanati, mali biznis i poljoprivreda.

Od ostalih sektora, koji imaju ukupno učešće od 3%, najveća promjena zabilježena je kod nebankarskih financijskih institucija, kod kojih su krediti smanjeni sa 105 milijuna KM na 51 milijun KM.

Tri najveće banke u sustavu plasirale su stanovništvu 66,4%, a privatnim poduzećima 63,2% ukupnih kredita danih ovim sektorima, što je za stanovništvo skoro na istom nivou kao krajem 2008. godine, a kod drugog sektora je za šest postotnih poena manje u odnosu na prethodnu godinu.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tablici.

-u 000 KM-

Tablica 21 : *Sektorska struktura kredita*

SEKTORI	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	32.556	0,4	76.964	0,7	74.609	0,8	236	97
Javna poduzeća	211.465	2,4	175.424	1,7	184.005	1,9	83	105
Privatna poduzeća i društ.	3.998.141	45,0	4.881.526	46,8	4.696.276	47,9	122	96
Bankarske institucije	26.768	0,3	5.805	0,1	6.755	0,1	22	116
Nebankarske financijske instit.	114.084	1,3	105.352	1,0	51.255	0,5	92	49
Građani	4.461.965	50,3	5.146.963	49,3	4.765.656	48,6	115	93
Ostalo	30.005	0,3	42.343	0,4	18.244	0,2	141	43
UKUPNO	8.874.984	100,0	10.434.377	100,0	9.796.800	100,0	118	94

Valutna struktura kredita se već duži period bitnije ne mijenja: najveće učešće od 76% ili 7,4 milijarde KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom, krediti u domaćoj valuti 23% ili 2,3 milijarde KM, a najmanje učešće od samo 1% ili 125 milijuna KM imaju krediti u stranoj valuti.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihova kvaliteta predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvalitete aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identificiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

[23] Uključeno kartično poslovanje.

Kvaliteta aktive i izvanbilančnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije[24] i izvanbilančne stavke dati su u sljedećoj tablici:

Tablica 22 : *Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici(PKG) i izvanbilančne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)									INDEKS	
	31.12.2007.			31.12.2008.			31.12.2009.				
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	5/2	8/5
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	9.876.208	85,0	197.719	11.534.783	86,7	230.749	10.257.169	81,5	205.159	117	89
B	1.478.711	12,7	105.446	1.446.503	10,9	103.385	1.804.767	14,3	136.973	98	125
C	143.658	1,2	35.717	165.309	1,2	40.558	307.892	2,4	72.970	115	186
D	122.003	1,1	67.086	154.168	1,2	83.300	206.201	1,6	115.703	126	134
E	3.865	0,0	3.865	3.847	0,0	3.847	3.854	0,0	3.847	99	100
Rizična ak. (A-E)	11.624.445	100,0	409.833	13.304.610	100,0	461.839	12.579.883	100,0	534.652	114	95
Nerizična akt.[25]	5.372.050			4.748.793			5.405.107			88	114
UKUPNO	16.996.495			18.053.403			17.984.990			106	100
IZVANBILANČNA EVIDENCIJA											
	430.069	90,1		429.419	89,0		506.041	89,4		100	118
Susp. Kamata	46.929	9,9		54.479	11,0		59.760	10,6		116	110
UKUPNO	476.998	100,0		483.898	100,0		565.801	100,0		101	117

Rizična aktiva s izvanbilancom (A-E) iznosi 12,6 milijardi KM i sa 31. 12. 2009. manja je za 5% ili 725 milijuna KM. Nerizične stavke iznose 5,4 milijarde KM i povećane su za 14% u odnosu na kraj 2008. godine.

Ako se analizira kvaliteta rizične aktive, može se konstatirati da je u promatranom razdoblju došlo do jačeg pada kvalitete aktive i njenog „kvarenja“, što je posljedica utjecaja ekonomske krize i porasta nenaplativih potraživanja, odnosno kašnjenja klijenata u plaćanju dospjelih kreditnih obveza. Klasificirana aktiva (B-E) je u odnosu na kraj 2008. godine imala značajan rast od 31,2% ili 553 milijuna KM, najviše zbog rasta plasmana s posebnom napomenom (B kategorija) od 25% ili 358 milijuna KM, dok je nekvalitetna aktiva (C-E) povećana za 60% ili 195 milijuna KM, s tim da je u istom razdoblju izvršen otpis aktive (isknjiženje u izvanbilančnu evidenciju) u iznosu od 136 milijuna KM. Klasificirana aktiva je sa 31.12.2009. iznosila 2,3 milijarde KM, a nekvalitetna 518 milijuna KM. Smanjene kreditne aktivnosti banaka i kreditnih plasmana doveli su do pada dobre aktive (A kategorija) za 11% ili 1,3 milijardu KM, tako da je na kraju 2009. godine iznosila 10,3 milijarde KM.

Kao rezultat navedenog, indikatori kvalitete aktive iskazani kao odnos, odnosno učešće pojedinih kategorija u rizičnoj aktivi su lošiji nego na kraju 2008. godine, što je zabrinjavajuće, naročito što se još veći negativni efekti očekuju u narednim kvartalima. Koeficijent odnosa klasificirane i rizične aktive je zbog rasta klasificirane aktive (31,2 %) i pada rizične (5%) pogoršan za 5,2 postotna poena u odnosu na kraj 2008. godine i iznosi 18,5%.

[24] U skladu s člankom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama: A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

[25] Stavke aktive na koje se, u skladu s člankom 22. stavak 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

Ako se analizira odnos i trend samo nekvalitetne i rizične aktive, sa 31.12.2009. ovaj koeficijent je iznosio 4,1% što je još uvijek relativno nizak omjer, a u odnosu na kraj 2008. godine je veći za 1,7 postotnih poena. Međutim, ako se uzme u obzir da učešće B kategorije u rizičnoj aktivi iznosi 14,3% (na kraju 2008. godine 10,9%), te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiju kvalitetu i da trebaju biti kategorizirani kao nekvalitetna aktiva, odnosno još uvijek prisutna praksa nekih banaka da ne formiraju pravovremeno adekvatne rezerve za kreditne gubitke, što se potvrdilo u on site kontrolama i rezultiralo nedostajućim rezervama za kreditne gubitke, može se zaključiti da kvaliteta aktive i dalje ima trend pogoršanja. Zato je od ključnog značaja da banke što realnije procjenjuju kvalitetu plasmana i formiraju adekvatne rezerve za kreditne gubitke, posebno zbog činjenice da se pod utjecajem krize povećava kašnjenje u plaćanju dospjelih potraživanja, rastu troškovi rezervi, te se smanjuje i zarada banaka, pa je stoga dio lošijih kredita prikriven upravo kroz najveći rast B kategorije.

Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita danih za dva najznačajnija sektora: pravnim osobama i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima kod kredita danim pravnim osobama.

Tablica 23 : *Klasifikacija kredita danih stanovništvu i pravnim osobama*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)												INDEKS
	31.12.2008.						31.12.2009.						
	Stanovništvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO Iznos	UKUPNO Učešće	Stanovništvo	Učešće %	Pravna lica	Učešće %	UKUPNO Iznos	UKUPNO Učešće	12/6
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12 (8+10)	13	14
A	4.825.699	93,76	4.125.628	78,03	8.951.327	85,79	4.311.231	90,46	3.421.255	68,00	7.732.486	78,93	86
B	203.799	3,96	971.259	18,37	1.175.058	11,26	260.509	5,47	1.298.642	25,81	1.559.151	15,91	133
C	71.580	1,39	84.803	1,60	156.383	1,50	108.969	2,29	193.570	3,85	302.539	3,09	193
D	45.885	0,89	105.724	2,00	151.609	1,45	84.947	1,78	117.677	2,34	202.624	2,07	134
E	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
UKUPNO	5.146.963	100,00	5.287.414	100,00	10.434.377	100,00	4.765.656	100,0	5.031.144	100,0	9.796.800	100,00	94
Klas. kred. B-E	321.264	6,24	1.161.786	21,97	1.483.050	14,21	454.425	9,53	1.609.889	32,00	2.064.314	21,07	139
Nekv. kred C-E	117.465	2,28	190.527	3,60	307.992	2,95	193.916	4,07	311.247	6,19	505.163	5,16	164
Struktura kred.		49,33		50,67		100,00		48,64		51,36		100,00	
Učešće po sektorima u klasificiranim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E		21,66		78,34		100,00		22,02		77,98		100,00	
Nekvalitetna C-E		38,14		61,86		100,00		38,39		61,61		100,00	
Kategorija B		17,34		82,66		100,00		16,71		83,29		100,00	

Sa 31.12.2009. od ukupnih kredita odobrenih pravnim osobama u iznosu od 5,03 milijarde KM, 1,6 milijardi KM ili 32% je klasificirano u kategorije B do E (na kraju 2008. godine 1,2 milijarde ili 22%), dok je od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 4,8 milijardi KM, u navedene kategorije klasificirano 454 milijuna KM ili 9,5% (na kraju 2008. godine 321 milijun KM ili 6,2%).

Od kredita plasiranim pravnim osobama kao nekvalitetni krediti klasificirano je 311 milijuna KM ili 6,2 % od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (sa 31.12.2008. iznosili su 191 milijun KM ili 3,6%). Za sektor stanovništva isti iznose 194 milijuna KM ili 4,1% (31.12.2008. godine 117 milijuna KM ili 2,3%), što je rezultat visoke stope rasta od 65% u promatranom razdoblju.

Promatrani indikatori kvalitete kredita odobrenih pravnim osobama i stanovništvu, kao i već navedeni indikatori kvalitete ukupne rizične aktive, imaju trend pogoršanja u 2009. godini, posebno u trećem i četvrtom kvartalu, što je najviše rezultat rasta B i C kategorija kod oba sektora, i to više kod pravnih osoba (kod stanovništva B kategorija: 28%; C kategorija: 52%, a

kod pravnih lica 34% i 128%), te je rezultiralo porastom učešća najviše B kategorije (kod stanovništva sa 4,0% na 5,5%, a kod pravnih osoba sa 18,4% na 25,8%), kao i na lošije ostale pokazatelje za ova dva sektora i ukupnog kreditnog portfelja. U cilju što realnije ocjene treba uzeti u obzir i iznos kredita koje su banke u promatranom razdoblju isknjižile u izvanbilanci, što se daje u narednoj tablici.

-000 KM-

Tablica 24 : *Izvanbilančna evidencija: otpisana aktiva i suspendirana kamata*

OPIS	STANOVNIŠTVO		PRAVNA LICA		UKUPNO	
	Otpisana aktiva	Suspendirana kamata	Otpisana aktiva	Suspendirana kamata	Otpisana aktiva	Suspendirana kamata
1	2	3	4	5	6	7
Početno stanje 31.12.2008.	95.693	8.860	333.170	43.456	428.863	52.316
Promjene u 2009.godini:						
- novi otpis (u tekućoj godini)	72.677	9.888	63.771	11.231	136.448	21.119
- naplaćeno u tekućoj godini	20.055	5.743	20.609	3.591	40.664	9.334
- *trajni otpis*	1.657	232	16.949	4.109	18.606	4.341
Saldo 31.12.2009.godine	146.658	12.773	359.383	46.987	506.041	59.760

Saldo otpisane aktive 31.12.2009. (506 milijuna KM) i saldo suspendirane kamate (59,8 milijuna KM) povećani su za 18%, odnosno 10% u odnosu na 2008. godinu. U drugom polugodištu je zabilježen značajan otpis aktive koji je 2,8 puta veći od otpisa za prva dva kvartala 2009. god.

Razina općeg kreditnog rizika i procijenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu s kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dani su u sljedećoj tablici i grafikonu.

Tablica 25 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka*

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	197.719	48,2	230.749	50,0	205.159	38,4	117	89
B	105.446	25,7	103.385	22,4	136.973	25,6	98	132
C	35.717	8,7	40.558	8,8	72.970	13,7	113	180
D	67.086	16,4	83.300	18,0	115.703	21,6	124	139
E	3.865	1,0	3.847	0,8	3.847	0,7	100	100
UKUPNO	409.833	100,0	461.839	100	534.652	100	113	116

Grafikon 21 : *Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kred. gubitaka*

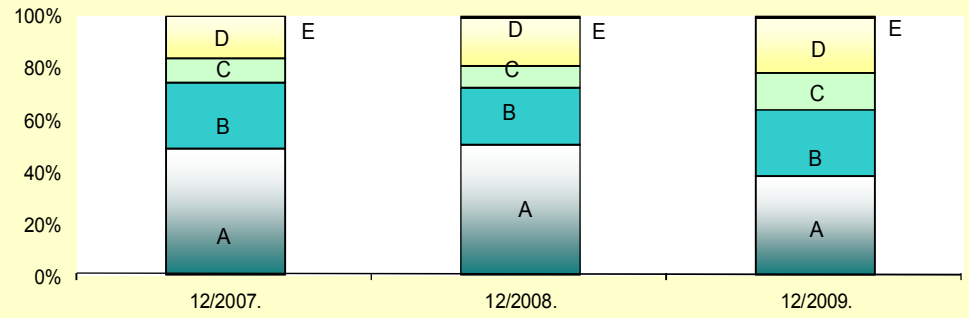

Prema izvješćima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući razinu formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2008. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 16% i

iznosile su 535 milijuna KM, a relativni odnos rezervi za kreditne gubitke i rizične aktive s izvanbilancom povećao se sa 3,47% na 4,25% u odnosu na kraj 2008. godine. Sa 31.12.2009. banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7,6%, za C kategoriju 23,7%, D kategoriju 56,1% i E 100%.

Analiza kvalitete aktive, odnosno kreditnog portfelja pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je kreditni rizik dominantni rizik kod najvećeg broja banaka, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su banke formirale po nalogu FBA, ali time se problem suštinski ne rješava.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slaba kvaliteta aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvalitete aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovi izvješća i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog ciljanim on site kontrolama. Nadzor ovog segmenta poslovanja je pojačan zbog evidentnih negativnih trendova, što značajno utječe i na pogoršanje profitabilnosti banaka i slabljenje kapitalne osnove kod nekih banaka, zbog čega banke moraju pravovremeno poduzeti aktivnosti na pribavljanju kapitala iz eksternih izvora.

Transakcije s povezanim osobama

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s osobama povezanim s bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određena opreznosna načela i zahtjeve vezane za transakcije s osobama povezanim s bankom, što je regulirano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s osobama povezanim s bankom, u kojoj su propisani uvjeti i način poslovanja banaka s povezanim osobama. Na temelju te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim osobama i da prati njihovu primjenu.
Odlukama FBA propisan je i poseban set izvješća koji obuhvaćaju transakcije s jednim dijelom povezanih osoba, i to kredite i potencijalne i preuzete izvanbilančne obveze (jamstva, akreditivi, preuzete kreditne obveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih osoba. Set propisanih izvješća uključuje podatke o kreditima danim sljedećim kategorijama povezanih osoba:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- supsidijarnim osobama i drugim poduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tablica 26: *Transakcije s povezanim osobama*					
Opis	DATI KREDITI[26]			INDEKS	
	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs. i drugim povezanim pred.	26.083	26.823	29.191	103	109
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	145	304	470	210	155
Upravi banke	2.355	2.315	2.193	98	95
UKUPNO	28.583	29.442	31.854	108	108
Potencijalne i preuzete izvanbil. obveze	1.936	10.304	5.137	532	50

Dok je u 2008. godini došlo do porasta obima transakcija s navedenim kategorijama povezanih osoba koje su predmetom izvješćivanja, posebno potencijalnih i preuzetih obveza, i to iz osnove izdanih jamstava za „sestrinske“ leasing kompanije u BiH (dvije banke), u 2009. godini kreditne izloženosti prema osobama povezanim s bankom su povećane za 8%, dok su potencijalne obaveze značajno smanjene, najvećim dijelom zbog isteka navedenih jamstava i danih kredita. Iz prezentiranih podataka može se zaključiti da se radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim osobama i da je nivo rizika nizak. FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim osobama, naročito ocjeni sustava identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim osobama. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja danih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšana kvaliteta upravljanja ovim rizikom.

2.2. Profitabilnost

Prema konačnim nerevidiranim podacima iz financijskog izvješća koji prikazuje uspješnost poslovanja banaka, odnosno iz bilance uspjeha za 2009. godinu, na razini bankovnog sustava u Federaciji BiH ostvarena je minimalna dobit u iznosu od samo devet tisuća KM, dok je u 2008. godini dobit iznosila 50 milijuna KM. Osnovni razlog ovako drastičnog pada financijskog rezultata je istovremeno i smanjenje dobiti kod banaka koje su pozitivno poslovale i povećanje gubitaka koji su dostigli iznos ostvarene dobiti, što je na kraju rezultiralo navedenim iznosom dobiti na nivou ukupnog sustava. Najveći utjecaj na pogoršanje profitabilnosti gotovo svih banaka imao je porast troškova rezervi za kreditne gubitke, kao rezultat znatnog pada u kvaliteti povrata kredita, odnosno povećanju perioda kašnjenja u otplati kredita, te pad kamatnih i sličnih prihoda.

Na visoke oscilacije u iskazanom financijskom rezultatu na razini sektora u usporednim razdobljima posljednje tri godine najznačajniji utjecaj su imala dešavanja na burzi vezana za promjene cijena u trgovini vrijednosnim papirima i to visoki prihodi u 2007. godini, odnosno rashodi u 2008. godini, dok je u 2009. godini glavni razlog lošeg financijskog rezultata, kao što je već navedeno, pad kvalitete kreditnog portfelja i posljedično rast troškova rezervi za kreditne gubitke.

Pozitivan financijski rezultat ostvaren je kod 13 banaka u ukupnom iznosu od 52.975 tisuća KM, što je za 41% ili 36 milijuna KM manje nego u 2008. godini, dok je sedam banaka iskazalo

[26] Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponirana sredstva i plasmani dioničarima (financijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

gubitak u iznosu od 52.966 tisuća KM, što je za 36% ili 14 milijuna KM veći gubitak nego prethodne godine.
Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tablici.

-000 KM-

Tablica 27 : *Ostvareni financijski rezultat: dobit/gubitak*

Datum/Opis	Na razini sustava		Državne banke		Privatne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
31.12.2007.						
Gubitak	-8.156	4	-420	1	-7.736	3
Dobit	118.092	18	3.182	2	114.910	16
Ukupno	109.936	22	2.762	3	107.174	19
31.12.2008.						
Gubitak	-38.938	5	-761	1	-38.177	4
Dobit	88.977	15	464	1	88.513	14
Ukupno	50.039	20	-297	2	50.336	18
31.12.2009.						
Gubitak	-52.966	7	-964	1	-52.001	6
Dobit	52.975	13	518	1	52.457	12
Ukupno	9	20	-447	2	456	18

Kao i u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (53 milijuna KM) 71% ili 37,7 milijuna KM se odnosi na dvije najveće banke u sustavu, čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 50,3%, dok se u ukupnom gubitku istog iznosa kao dobiti samo na dvije banke u stranom vlasništvu, od kojih je jedna sa učešćem aktive 14,7% u sustavu nalazi na trećem mjestu, odnosi 63,7% ili 33,7 milijuna KM. Analitički podaci pokazuju da ukupno 13 banaka ima lošiji financijski rezultat (za 53,7 milijuna KM), dok sedam banaka ima neznatno bolji rezultat (za 3,7 milijuna KM).

Financijski rezultat državnih banaka nema značajniji utjecaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora, te je od dvije državne banke, jedna završila 2009. godinu s pozitivnim financijskim rezultatom, a druga je poslovala s gubitkom.

Na temelju analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvalitete profitabilnosti (visina ostvarenog financijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenata koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu poslovanja) ukupna profitabilnost sustava je značajno pogoršana u odnosu na prethodne godine. Generalno u sustavu, a posebno kod velikih banaka koje su nositelji profitabilnosti, ostvarena dobit je znatno manja kod većine banaka zbog smanjenja ukupnog prihoda i znatnog povećanja troškova rezervi za kreditne gubitke, što je bilo i očekivano u uvjetima sve jačeg utjecaja ekonomske krize.

Na razini sustava ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 815 milijuna KM, sa stopom pada od 3% ili 21 milijun KM u odnosu na 2008. godinu. Ukupni nekamatni rashodi iznose 809 milijuna KM, sa stopom rasta od 6% ili 46 milijuna KM, što se negativno odrazilo na ukupan financijski rezultat sektora.

Ukupni prihodi od kamata iznose 919 milijuna KM i u odnosu na prošlu godinu smanjeni su za 3% ili 27 milijuna KM. U strukturi ukupnog prihoda njihovo učešće smanjeno je sa 113,1% na 112,7%. Iako su kreditni plasmani u 2009.godini manji za 6%, prihodi od kamata po kreditima porasli su za 3% i njihovo učešće u ukupnom prihodu u odnosu na prethodnu godinu povećano je sa 97,6% na 103,6%. U strukturi kamatnih prihoda najveće učešće od 54,9% imaju kamatni prihodi od kreditnih plasmana stanovništvu, koji u ukupnom kreditnom portfelju imaju učešće od 48,6%. Slijede prihodi od kamata na kredite dane privatnim poduzećima sa učešćem od 42,7% i učešćem u kreditnom portfelju od 47,9%. Na temelju ovoga se može zaključiti da je kreditni portfelj stanovništva još uvijek profitabilniji za banke i manje rizičan s obzirom na niži

nivo nekvalitetne aktive u strukturi kreditnih plasmana, ali i zbog znatno većih kamatnih stopa na kredite plasirane stanovništvu, koje su u 2009. godini u prosjeku bile veće za 20% do 30% od kamatnih stopa na kredite poduzećima.

Pozitivna kretanja zabilježena su u kamatnim rashodima, koji su u odnosu na prethodnu godinu imali pad od 7% ili 31 milijun KM i u 2009. godini iznosili su 397 milijuna KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je sa 51,1% na 48,7%.

U strukturi kamatnih rashoda, kamatni rashodi po depozitima bilježe rast od 4% ili 10,7 milijuna KM što je rezultat rasta kamatonosnih depozita za 6% u okviru kojih je rast oročenih iznosio 4,5%. Njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda je povećano sa 34,9% na 37,1%. Smanjenje dugoročnih kreditnih zaduživanja banaka, najvećim dijelom kod stranih financijskih institucija (banke „majke“ ili povezane banke iz grupacija i na financijskim tržištima kod drugih kreditora), od 19%, zatim sredstava subordiniranog duga od 6% doveli su do smanjenja kamatnih rashoda po osnovi uzetih kredita od 34% ili 38 milijuna KM.

Neto kamatni prihod iznosi 522 milijuna KM i porastao za svega 1% ili 3,1 milijun KM, sa neznatno povećanim učešćem u strukturi ukupnog prihoda sa 62,0% na 64,1%.

Operativni prihodi iznose 293 milijuna KM i u odnosu na prethodnu godinu smanjeni su za 8% ili 24,5 milijuna KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda je smanjeno sa 38,0% na 36,0%. U okviru operativnih prihoda nominalno i procentualno rast od 2,4 milijuna KM ili 1% ostvaren je po osnovu naknada. Smanjenje operativnih prihoda je najvećim dijelom vezano za pad ostalih operativnih prihoda.

Ukupni nekamatni rashodi imali su brži rast (6%) od neto kamatnog prihoda (1%) i sa 31.12.2009. iznose 809 milijuna KM, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 46 milijuna KM. Istovremeno njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 91,3% na 99,3%.

U okviru nekamatnih rashoda, jedino su ostali operativni troškovi zabilježili pad i to 26% ili 38 milijuna KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda smanjeno je 17,6% na 13,4%. Suprotan trend i kretanje, odnosno značajan rast od 43% ili 68 milijuna KM imali su troškovi rezervi za kreditne gubitke, koji u promatranom razdoblju iznose 225,9 milijuna KM, sa značajnim povećanjem učešća u strukturi ukupnog prihoda sa 18,8% na 27,7%, zatim troškovi poslovnog prostora i fiksne aktive u iznosu od 158,9 milijuna KM sa ostvarenom stopom rasta od 5% ili 7,7 milijuna KM što je 19,5% ukupnog prihoda, te troškovi plaća i doprinosa s ostvarenom stopom rasta od 2% ili 5,6 milijuna KM iznosili su 248,7 milijuna KM što je 30,5% ukupnog prihoda.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tablicama i grafikonima.

- u 000 KM-

Tablica 28 : *Struktura ukupnih prihoda*

Struktura ukupnih prihoda	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEKS	
	Iznos	%	%	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	121.966	10,7	84.585	6,7	23.848	2,0	69	28
Krediti i poslovi lizinga	666.417	58,7	816.338	64,6	844.681	69,7	122	103
Ostali prihodi od kamata	46.141	4,1	45.254	3,6	50.163	4,1	98	111
UKUPNO	834.524	73,5	946.177	74,9	918.692	75,8	113	97
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	168.362	14,8	186.477	14,8	188.891	15,6	111	101
Prihodi iz posl. sa devizama	33.054	2,9	35.063	2,7	33.129	2,7	106	94
Ostali operativni prihodi	99.404	8,8	95.970	7,6	70.990	5,9	96	74
UKUPNO	300.820	26,5	317.510	25,1	293.010	24,2	106	92
UKUPNI PRIHODI (I + II)	1.135.344	100,0	1.263.687	100,0	1.211.702	100,0	111	96

Grafikon 22 : *Struktura ukupnih prihoda*

31.12.2008.

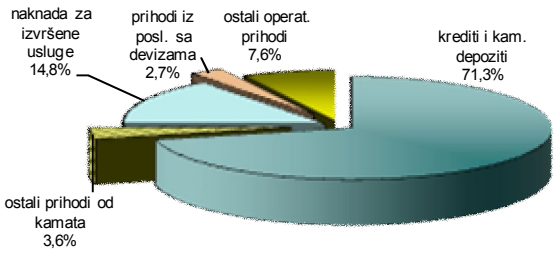

31.12.2009.

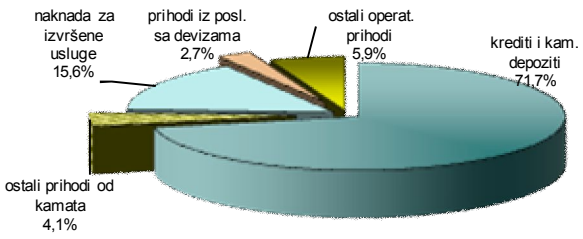

- u 000 KM-

Tablica 29 : *Struktura ukupnih rashoda*

Struktura ukupnih rashoda	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Rashodi od kamata i slični rashodi								
Depoziti	225.465	22,3	291.575	24,5	302.305	25,1	129	104
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	83.192	8,3	112.074	9,4	73.593	6,1	135	66
Ostali rashodi od kamata	15.139	1,5	23.664	2,0	20.804	1,7	156	88
UKUPNO	323.796	32,1	427.313	35,9	396.702	32,9	132	93
II Ukupni nekamatni rashodi								
Troškovi rezervi za opći kred. rizik i potencijalne kreditne gubitke	177.279	17,6	157.552	13,2	225.939	18,7	89	143
Troškovi plata i doprinosa	219.730	21,8	243.089	20,4	248.716	20,6	111	102
Troškovi posl.prostora i amortizacija	124.706	12,3	151.159	12,7	158.884	13,2	121	105
Ostali poslovni i direktni troškovi	58.260	5,8	64.247	5,4	66.945	5,6	110	104
Ostali operativni troškovi	105.410	10,4	147.415	12,4	108.993	9,0	140	74
UKUPNO	685.385	67,9	763.462	64,1	809.477	67,1	111	106
UKUPNI RASHODI (I + II)	1.009.181	100,0	1.190.775	100,0	1.206.179	100,0	118	101

Grafikon 23 : *Struktura ukupnih rashoda*

31.12.2008.

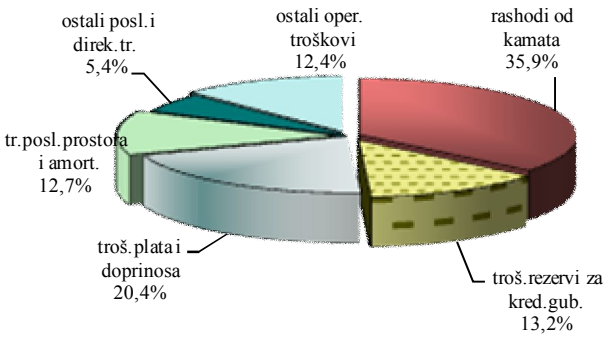

31.12.2009.

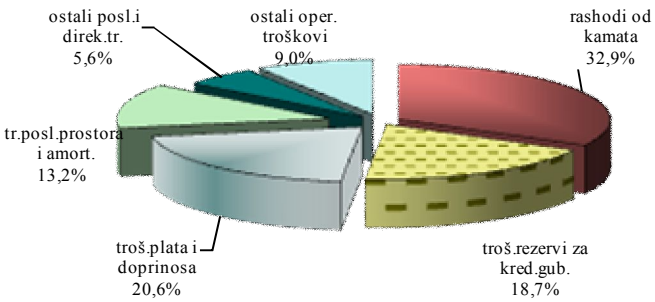

U sljedećim tablicama dani su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka:

- u %-

Tablica 30: *Koeficijenti profitabilnost, produktivnosti i efikasnosti po periodima*

KOEFICIJENTI	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
Dobit na prosječnu aktivu	0,85	0,35	0,00
Dobit na prosječni ukupni kapital	8,07	3,33	0,00
Dobit na prosječni dionički kapital	11,64	5,02	0,00
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,97	3,61	3,44
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	2,34	2,21	1,93
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	6,31	5,82	5,37
Poslovni i direktni rashodi[27]/prosječna aktiva	1,83	1,54	1,93
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	3,50	3,77	3,40
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	5,33	5,31	5,34

-u %-

Tablica 31 : *Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 31.12. 2009.*

KOEFICIJENTI	31.12. 2009.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK U FBiH
Dobit na prosječnu aktivu	-0,26	0,00	0,00
Dobit na prosječni ukupni kapital	-1,06	0,03	0,00
Dobit na prosječni dionički kapital	-1,31	0,04	0,00
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	2,27	3,45	3,44
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	5,46	1,89	1,93
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	7,74	5,34	5,37
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	1,42	1,94	1,93
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	6,52	3,37	3,40
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	7,94	5,31	5,34

Daljnji drastičan pad profitabilnosti u 2009. godini na razini sustava rezultirao je i padom ključnih pokazatelja profitabilnosti (ROAA - dobit na prosječnu aktivu i ROAE - dobit na prosječni dionički kapital), koji su sa 31.12.2009. svedeni na nivo od 0,00%. Produktivnost banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive, nastavlja s trendom pada (sa 5,82% na 5,37%) prvenstveno zbog smanjenja ukupnog prihoda, uz napomenu da je pad nešto sporijeg intenziteta, jer s druge strane prosječna ukupna aktiva bilježi rast. Treba istaknuti i visok rast poslovnih i direktnih rashoda po prosječnoj aktivi (sa 1,54% na 1,93%), a što je vezano za rast troškova rezervi za kreditne gubitke. Banke su nastojale amortizirati pad prihoda i rast navedenih troškova smanjivanjem operativnih rashoda, tako da je ovaj koeficijent bolji za 0,37 postotnih poena (sa 3,77% na 3,40%).

Svi ključni financijski pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriteriju vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

U pogoršanim uvjetima poslovanja banaka i zbog negativnih efekata koji ima ekonomska i financijska kriza na bankarski sektor u FBiH, profitabilnost banaka će i u narednom razdoblju najviše biti pod utjecajem pogoršanja kvalitete aktive, odnosno stalnog rasta kreditnih gubitaka i kreditnog rizika, te će ovisiti o efikasnom upravljanju i kontroli operativnih prihoda i troškova. Banke će morati povećati razinu kreditnih aktivnosti, ne samo da bi osigurale rast kamatnih

[27] U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

prihoda, nego i zbog njihove društvene osnovne funkcije alociranja prikupljenih financijskih sredstava u gospodarske tokove i ekonomiju, uvažavajući pri tome standarde opreznosnog poslovanja i dobre prakse upravljanja rizicima, primarno kreditnim rizikom. Također, dobit banaka, odnosno financijski rezultat biće u velikoj mjeri pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora financiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve nekamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajuću dobit na uloženi kapital za vlasnike banaka. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvaliteta menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time direktno utječe na njezine performanse.

2.3. Ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope

U cilju veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je od 1.7.2007. propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope[28] za sve banke sa sjedištem u Federaciji BiH i njihove organizacijske dijelove bez obzira na kojem teritoriju posluju, kao i na organizacijske dijelove banaka koji posluju u Federaciji BiH. Efektivna kamatna stopa predstavlja stvarnu relativnu cijenu kredita, odnosno prihoda na depozit, izraženu kao procent na godišnjoj razini.

Efektivnom kamatnom stopom se smatra dekurzivna kamatna stopa koja se obračunava na godišnjoj razini, i to primjenom složenog kamatnog računa, na način da se diskontirana novčana primanja izjednačavaju s diskontiranim novčanim izdacima odobrenih kredita, odnosno primljenih depozita.

Banke su obvezne mjesečno izvješćivati FBA o ponderiranim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama na kredite i depozite odobrene odnosno primljene u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom[29].

U sljedećoj tablici daje se pregled ponderiranih nominalnih i efektivnih kamatnih stopa (dalje: NKS i EKS) na kredite na razini bankovnog sustava i za dva najznačajnija sektora (gospodarstvo i stanovništvo) za prosinac 2007. godine, lipanj i prosinac 2008. godine, te lipanj i prosinac 2009. godine:

Tablica 32 : *Ponderirane prosječne NKS i EKS na kredite*

[28] Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine F BiH", br. 27/07).

[29] Uputa za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite i Uputa za izračunavanje ponderirane nominalne i efektivne kamatne stope.

OPIS	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		30.6.2009.		31.12.2009.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
1. Ponderirane kam. stope na kratkoročne kredite	7,34	7,67	7,51	8,86	7,82	8,33	8,41	9,26	8,55	9,39
1.1. Privredi	7,19	7,45	7,39	8,76	7,74	8,19	8,4	9,1	8,51	9,27
1.2. Stanovništvu	11,22	13,47	10,83	13,6	10,25	13,04	10,03	13,94	9,51	12,9
2. Ponderirane kam. stope na dugoročne kredite	8,23	8,83	9,22	9,99	9,95	10,92	9,92	11,09	9,16	10
2.1. Privredi	7,49	7,85	8,16	8,6	8,33	8,92	8,7	9,62	8,46	9,15
2.2. Stanovništvu	8,93	9,75	9,91	10,88	11,16	12,54	10,82	12,2	10,21	11,31
3. Ukupno ponderirane kam. stope na kredite	7,86	8,51	8,56	9,55	8,69	9,39	8,91	9,86	8,82	9,66
3.1. Privredi	7,31	7,62	7,7	8,7	7,88	8,37	8,45	9,19	8,50	9,23
3.2. Stanovništvu	9,05	9,96	9,95	10,99	11,09	12,58	10,75	12,34	10,17	11,42

Grafikon 24 : *Ponderirane prosječne EKS na kredite*

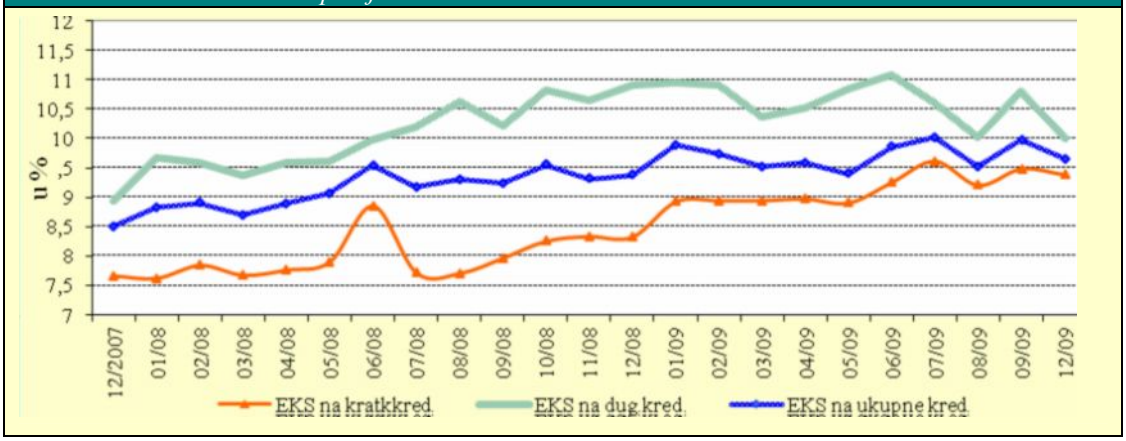

Kod analize trenda kamatnih stopa relevantno je pratiti kretanje ponderirane EKS, a razlika u odnosu na ponderiranu NKS je rezultat naknada i provizija koji se plaćaju banci za odobreni kredit i koji ulaze u obračun cijene kredita. Zato EKS predstavlja stvarnu cijenu kredita.

Ponderirana EKS na kredite je, za razliku od 2008. godine kada su bile prisutne veće oscilacije u kretanju kamatnih stopa i njihov rast u drugoj polovini godine, u toku 2009. godine imala je blage oscilacije, koje su se kretale unutar 0,62 postotna poena, s najvišom razinom u srpnju 2009. godine (10,03%) te najmanjim u svibnju 2009 godine (9,41%). Prosječna EKS u prosincu 2009. godine iznosila je 9,66% što je za 0,27 postotnih poena više nego u prosincu 2008. godine.

Ponderirana EKS na kratkoročne kredite u prosincu 2009. godine iznosila je 9,39% i što je za značajnih 1,06 postotnih poena više u odnosu na prosinac 2008. godine.

Ponderirana EKS na dugoročne kredite je u prosincu 2009. godine iznosila 10%, što je u odnosu na prosinac 2008. godine manje za 0,92 postotnih poena.

Kamatne stope na kredite plasirane u dva najvažnija sektora: gospodarstvu i stanovništvu[30], u promatranom razdoblju 2009. godine kretale su se u suprotnom smjeru. Naime, Ponderirana EKS na kredite odobrene privredi, iako još uvijek znatno niža od EKS na kredite stanovništvu, imala je trend rasta, i za kratkoročne i dugoročne kredite. U odnosu na prosinac 2008. godine,

[30] Po metodologiji razvrstavanja u sektore, obrtnici se uključuju u sektor stanovništva.

EKS na kratkoročne se povećala za 1,08 postotnih poena (sa 8,19% na 9,27%), dok je kod dugoročnih kredita porast iznosio 0,23 postotna poena, odnosno sa 8,92%, na 9,15%. Ukupna kamatna stopa na kredite privredi je povećana sa 8,37% iz decembra 2008. godine na nivo od 9,23% u prosincu 2009. godine.

EKS na kratkoročne kredite plasirane stanovništvu u prvoj polovici 2009. godine imala je trend rasta (sa 13,04% u prosincu 2008. na 13,94% u lipnju 2009.), dok je do kraja godine ista smanjena na 12,9%. EKS na dugoročne kredite plasirane istom sektoru je s nivoa u prosincu 2008. godine od 12,54%, nakon pada od 1,22 postotnih poena, u dvanaestom mjesecu 2009. godine iznosila 11,31%. Ukupna EKS na kredite stanovništvu je u usporednom razdoblju prosinac 2008. godine i prosinac 2009. godine smanjena sa 12,58% na 11,42%.
Ponderirane NKS i EKS po oročenim depozitima, izračunatim na temelju mjesečnih izvješća, za bankarski sektor prikazane su u sljedećoj tablici:

Tablica 33 : *Ponderirane prosječne NKS i EKS na depozite*

OPIS	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		30.06.2009.		31.12.2009.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6
1. Ponderirane kam. stope na kratkoročne depozite	3,87	3,88	3,82	3,82	3,59	3,59	1,99	2,01	1,06	1,06
1.1. do tri mjeseca	3,85	3,85	3,94	3,94	3,48	3,49	1,74	1,74	0,72	0,72
1.2. do jedne godine	3,92	3,92	3,6	3,6	4,13	4,14	3,8	3,95	2,90	2,91
2. Ponderirane kam. stope na dugoročne depozite	4,48	4,48	5,67	5,67	5,48	5,49	4,72	4,78	4,75	4,77
2.1. do tri godine	4,65	4,66	5,49	5,49	5,41	5,42	4,58	4,66	4,72	4,74
2.2. preko tri godine	4,32	4,33	6,46	6,47	6,34	6,33	6,14	6,11	5,12	5,13
3. Ukupno ponderirane kam. stope na depozite	4,18	4,19	4,33	4,33	4,2	4,2	2,57	2,6	1,82	1,83

Grafikon 25 : *Ponderirane prosječne EKS na depozite*

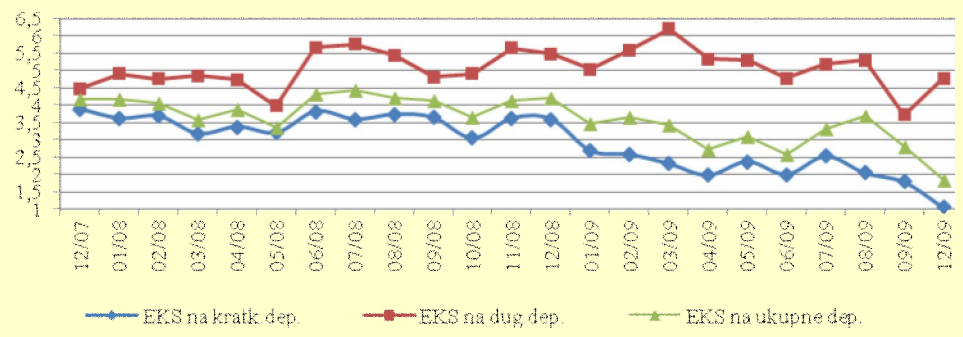

Za razliku od kredita, kod kojih utjecaj na stvarnu cijenu imaju troškovi povezani s odobravanjem i servisiranjem kredita (pod uvjetom da su poznati kod odobravanja), kod depozita gotovo da nema razlike između nominalne i efektivne kamatne stope.
U odnosu na prosinac 2008. godine ponderirana EKS na ukupne oročene depozite u prosincu 2009. godine smanjena je za 2,37 postotnih poena (sa 4,2% na 1,83%). Isto kretanje imala je i EKS na kratkoročne (sa 3,59% na 1,06%) i dugoročne depozite (sa 5,49% na 4,77%). Kod kratkoročnih najveće smanjenje proizlazi iz pada EKS na depozite oročene do tri mjeseca (sa 3,49% na 0,72%). Banke su u prosincu 2009. godine plaćale gospodarstvu dosta manje kamatne stope na oročene depozite (1,10%) nego stanovništvu (3,75%), i iste su manje u odnosu na prosinac 2008. godine (4,09% i 4,54%). Razlog značajnom smanjenju EKS na depozite privrede je smanjenje EKS na kratkoročne depozite, odnosno promjene u strukturi po ročnosti jer se

najveći iznos kratkoročnih depozita gospodarstva u prosincu 2009. godine oročio na razdoblje do tri mjeseca za koji je EKS iznosila 0,33% (prosinac 2008. godine 3,49%). Istovremeno, značajno je povećana EKS na depozite privrede oročene od tri mjeseca do jedne godine, gdje je kamatna stopa sa 0,11% iz prosinca 2008. godine povećana na 3,96% u prosincu 2009. godine.
EKS na kratkoročne depozite stanovništva smanjena sa 2,84% (prosinac 2008. godine) na 2,38% u prosincu 2009. godine.
Ponderirana EKS na dugoročne depozite privrede u prosincu 2009. godine iznosila je 5,45%, a stanovništva 4,64% (u prosincu 2008. godine 6,13% i 5,31%).
Ponderirane kamatne stope na kredite koji se odnose na ugovoreno prekoračenje po računima i na depozite po viđenju, izračunate su na temelju mjesečnih izvješća, daju se u sljedećoj tablici:

Tablica 34 : *Ponderirane prosječne NKS i EKS kredite-prekoračenja po računima i na depozite po viđenju*

OPIS	31.12.2007.		30.06.2008.		31.12.2008.		30.06.2009.		31.12.2009.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	12	14	2	3	4	12	14
1. Ponderirane kam. stope na kredite-prekoračenja po računima	8,89	9,01	8,59	8,58	8,62	8,81	8,56	9,00	8,96	8,96
2. Ponderirane kam. stope na depozite po viđenju	0,37	0,37	0,41	0,41	0,40	0,40	0,40	0,40	0,41	0,41

Na ove stavke aktive i pasive EKS je u pravilu jednaka nominalnoj kamatnoj stopi.
Ponderirana EKS na ukupne kredite po prekoračenjima računa za bankarski sektor u prosincu 2009. godine iznosila je 8,96% (povećanje za 0,15 postotnih poena u odnosu na prosinac 2008. godine), a na depozite po viđenju 0,41% , što je isto kao u prosincu 2008. godine.

2.4. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je stalna obveza banke i osnovna pretpostavka za njezinu održivost na financijskom tržištu. Također, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankovni sustav u svakoj zemlji, te njegove stabilnosti i sigurnosti.

Do izbijanja globalne financijske i ekonomske krize, u normalnim uvjetima poslovanja banaka i stabilnom okruženju rizik likvidnosti imao je sekundaran značaj, odnosno kreditni rizik je bio u prvom planu i uspostavljeni sustavi upravljanja, odnosno identificiranja, mjerenja i kontrole ovog rizika bili su pod kontinuiranim nadzorom u cilju njegovog unapređenja i poboljšanja. Međutim, treba istaknuti da je međuovisnost svih rizika kojima banka jeste ili može biti izložena u svom poslovanju veoma visoka.

Kada je došlo do poremećaja na financijskim tržištima zbog utjecaja globalne krize, rizik likvidnosti je naglo porastao i upravljanje ovim rizikom postalo je ključni faktor za neometano poslovanje banke, blagovremeno izvršavanje dospjelih obveza i očuvanje dugoročne pozicije banke, u smislu njezine solventnosti i kapitalne osnove.

U posljednjem kvartalu 2008. godine, nakon širenja globalne krize i njenog negativnog utjecaja na financijski i ekonomski sustav u BiH, došlo je do porasta rizika likvidnosti. Iako je došlo do povlačenja dijela štednih depozita i narušavanja povjerenja u banke, ocijenjeno je da nijednog trenutka nije bila ugrožena likvidnost bankovnog sustava, jer su banke u F BiH, zbog regulatornih zahtjeva i propisanih limita, imale značajna likvidna sredstva i dobru poziciju likvidnosti.

U 2009. godini zaustavljena su negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008., a osnovni pokazatelji likvidnosti, zahvaljujući najvećim dijelom smanjenoj kreditnoj aktivnosti su poboljšani, tako da ostaje konstatacija da je likvidnost bankovnog sustava u Federaciji BiH i

dalje dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi i pokrivenošću kratkoročnih obveza likvidnim sredstvima. Međutim, zbog prisutne financijske krize u svijetu koja se negativno reflektira na bankovne sustave pojedinih europskih zemalja, a većina banaka u F BiH je u vlasništvu velikih europskih bankarskih grupa koje pružaju značajnu financijsku podršku našim bankama kroz depozitna i kreditna sredstva, ocjenjuje se da rizik likvidnosti i dalje treba biti pod pojačanim nadzorom.

Također treba imati u vidu činjenicu da je utjecaj krize sve veći na realni sektor, a negativne posljedice reflektirat će se na ukupno gospodarsko i ekonomsko okruženje u kojem banke posluju u BiH.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obveze na dan dospijeća.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijeća instrumenata financijske aktive i obveza do 180 dana.

Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima i često se negativno efektuira na uspješnost i profitabilnost banaka.

U strukturi izvora financiranja banaka u Federaciji BiH na dan 31.12.2009. i dalje najveće učešće od 72,5% imaju depoziti, koji su u promatranom razdoblju povećani za 6% ili 584 milijuna KM. Zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinirane dugove[31]) s učešćem od 13,2%, koji su s dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli poboljšanju ročne usklađenosti dospijeća stavki aktive i obveza.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već dulje razdoblje prisutan trend poboljšanja.

- u 000 KM-

Tablica 35 : *Ročna struktura depozita*

DEPOZITI	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	4.747.689	46,6	4.186.773	40,0	4.490.845	40,7	88	107
Do 3 mjeseca	430.784	4,2	460.100	4,4	322.763	2,9	107	70
Do 1 godine	1.045.768	10,3	979.516	9,4	833.089	7,5	94	85
1. Ukupno kratkoročni	6.224.241	61,1	5.626.389	53,8	5.646.697	51,1	90	100
Do 3 godine	2.722.927	26,7	3.018.766	28,9	3.292.619	29,8	111	109
Preko 3 godine	1.243.809	12,2	1.816.695	17,4	2.106.552	19,1	146	116
2. Ukupno dugoročni	3.966.736	38,9	4.835.461	46,2	5.399.171	48,9	122	112
UKUPNO (1 + 2)	10.190.977	100,0	10.461.850	100,0	11.045.868	100,0	103	106

Analizirajući ročnu strukturu depozita prema dvije osnovne grupe, u odnosu na 2008. godinu, evidentno je smanjenje učešća kratkoročnih depozita za 2,7 postotnih poena i za isto porast dugoročnih depozita, tako da je njihovo učešće sa 31.12.2009. iznosilo 51,1% i 48,9%. Najveći

[31] Subordinisani dugovi: uzeti krediti i obaveze trajnog karaktera.

utjecaj na ovu promjenu imala je zamjena kreditnih sredstava dugoročnim depozitom kod jedne banke.

Ukupni kratkoročni depoziti su u odnosu na 2008. godinu uvećani za 20,3 milijuna KM ili 0,4%, s napomenom da je u četvrtom kvartalu 2008. godine smanjenje iznosilo 634 milijuna KM ili 10%.

Rast je ostvaren po osnovi povećanja depozita po viđenju za 7%, dok su depoziti do tri mjeseca smanjeni za 30% uz istovremeno smanjenje učešća sa 4,4% na 2,9% i depoziti do jedne godine koji su manji za 15% zbog čega je i njihovo učešće u ukupnim depozitima smanjeno sa 9,4% na 7,5%. Depoziti po viđenju i dalje imaju najveće učešće od 40,7% u ukupnim depozitima, dok najmanje učešće (2,9%) imaju depoziti do tri mjeseca. U ukupnim depozitima po viđenju najveće učešće imaju depoziti građana (36%), koji su u odnosu na 2008. godinu smanjeni za 38 milijuna KM ili 2%.

Ukupni dugoročni depoziti su u 2009. godini, u odnosu na 2008. godinu, povećani za 564 milijuna KM ili 12%. Treba istaknuti kako je kod dugoročnih depozita dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva od 43,8% i bankarskih institucija 34,6%. U depozitima oročenim do tri godine najveće učešće, od 58,2%, imaju depoziti stanovništva (na kraju 2008. godine 51,8%), dok u razdoblju preko tri godine najveće učešće od 72% imaju depoziti bankarskih institucija (na kraju 2008. godine 70%).

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfelja je determinirana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana s funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontroliraju i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

-u 000 KM-

Tablica 36 : *Ročna struktura kredita*

KREDITI	31.12.2007.		31.12.2008.		31.12.2009.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene izvanbil.obveze	214.223	2,4	234.178	2,2	354.200	3,6	110	152
Kratkoročni krediti	1.719.297	19,4	2.337.251	22,4	2.159.008	22,0	136	92
Dugoročni krediti	6.941.464	78,2	7.862.948	75,4	7.283.592	74,4	113	93
UKUPNO KREDITI	8.874.984	100,0	10.434.377	100,0	9.796.800	100,0	118	94

U 2009. godini dugoročni krediti su u odnosu na 31.12.2008. smanjeni za 7% ili 579 milijuna KM (kako se najveće učešće u strukturi dugoročnih kredita odnosi na kredite date stanovništvu treba istaći da se samo na smanjenje u tom segmentu odnosi 459 milijuna KM), kratkoročni krediti također bilježe smanjenje od 8% ili 178 milijuna KM, dok su dospjela potraživanja povećana za 52% ili 121 milijun KM, od čega se najveći iznos od 92 milijuna KM odnosi na privatna poduzeća, zatim na stanovništvo 32 milijuna KM. U strukturi dospjelih potraživanja 72% su od privatnih poduzeća, 21% od stanovništva i 7% od ostalih sektora.

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 90% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim poduzećima na dugoročne se odnosi 59%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 64,3% što je manje za 4,9 postotnih poena u odnosu na kraj 2008. godine, zbog pada kredita od 6% ili 638 milijuna KM. Novčana sredstava su povećana za 14% ili 575 milijuna KM, a njihovo učešće, u odnosu na 31.12.2008., je poraslo sa 27,9% na 31,4%.
Banke su u 2009. godini redovno ispunjavale obvezu održavanja propisane obvezne rezerve kod Centralne banke BiH. Stopa obvezne rezerve je od 11.10.2008., u cilju osiguranja dodatne likvidnosti banaka, smanjena na 14%. Također, s istim ciljem, odlukom CB BiH izmijenjena je osnovica za obračun obvezne rezerve, tako da pozajmljena sredstva od nerezidenata po osnovi ugovora zaključenih poslije 1.11.2008., ne ulaze u osnovicu za obračun. Od 1.1.2009. uvedena je diferencirana stopa obvezne rezerve s obzirom na ročnost izvora (10% na dugoročne i 14% na kratkoročne), a od 1.5.2009. stopa na dugoročne depozite i pozajmljena sredstva je smanjena na 7%. Obvezna rezerva kao značajni instrument monetarne politike u BiH, u uvjetima funkcioniranja valutnog odbora i financijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije, ali i povećanja likvidnosti banaka u uvjetima utjecaja krize i pojačanog odljeva sredstava iz banaka, kao što se to desilo nakon 1.10.2008. u BiH. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utječe također značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih je u sljedećoj tablici.

- u % -

Tablica 37: *Koeficijenti likvidnosti*

Koeficijenti	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
1	2	3	4
Likvidna sredstva[32] / ukupna aktiva	34,5	28,3	31,9
Likvidna sredstva / kratkoročne financ. obveze	58,1	51,2	54,2
Kratkoročne financ.obveze/ ukupne financ. obveze	67,3	62,9	66,9
Krediti / depoziti i uzeti krediti[33]	73,7	82,6	76,4
Krediti / depoziti, uzeti krediti i subordinirani dugovi[34]	72,2	80,9	75,0

Sve banke kontinuirano ispunjavaju, i to znatno iznad propisanog minimuma, obvezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

[32] Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga financijska sredstva s preostalim rokom dospijeća manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.
[33] Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.
[34] Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

Tablica 38 : *Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum*	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	3.974.722	3.687.406	3.789.107	93	103
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč. sredst.	3.686.972	3.310.173	3.341.965	90	101
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	6.094.193	5.821.848	5.431.143	96	93
4.Iznos obveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	1.218.839	1.164.370	1.086.229	96	93
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	609.419	582.185	543.114	96	93
5.Ispunjenje obveze : dekadni prosjek					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	2.755.883	2.523.036	2.702.878	92	107
6. Ispunjenje obveze : dnevni minimum					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	3.077.553	2.727.988	2.798.851	89	103

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospijeća stavki financijske aktive i obveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana[35].

- u 000 KM -

Tablica 39 : *Ročna usklađenost financijske aktive i obveza do 180 dana*					
Opis	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1- 30 dana					
1. Iznos financijske aktive	5.678.451	5.126.920	5.719.878	90	112
2. iznos financijskih obveza	5.291.774	4.763.530	5.070.291	90	106
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	386.677	363.390	649.587	94	179
Obračun izvršenja propisane obaveze u %					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	107,3 %	107,6%	112,8%		
b) Propisani minimum %	100,0%	85,0 %	85,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,3%	22,6 %	27,8 %		
II. 1-90 dana					
1. Iznos financijske aktive	6.283.942	5.892.107	6.479.395	94	110
2. iznos financijskih obveza	5.957.300	5.441.072	5.745.023	91	106
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	326.642	451.035	734.372	138	163
Obračun izvršenja propisane obaveze u %					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	105,5%	108,3%	112,8 %		
b) Propisani minimum %	100,0%	80,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	5,5%	28,3%	32,8%		
III. 1-180 dana					
1. Iznos financijske aktive	7.032.175	6.999.103	7.469.752	100	107
2. iznos financijskih obveza	6.861.962	6.477.230	6.956.965	94	107
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	170.213	521.873	512.787	307	99
Obračun izvršenja propisane obaveze u %					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	102,5%	108,1 %	107,4%		
b) Propisani minimum %	95,0%	75,0 %	75,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	7,5%	33,1%	32,4%		

[35] Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Službene novine F BiH“, br. 88/07) od 1.1.2008. propisani su novi postotci za ročnu usklađenost financijske aktive i obveza: najmanje 85 % izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospijeća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospijeća do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospijeća do 90 dana u plasmane s rokom dospijeća do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava (ranije 95%) s rokom dospijeća do 180 dana u plasmane s rokom dospijeća do 180 dana.

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 31.12.2009. pridržavale propisanih ograničenja i ostvarile bolju ročnu usklađenost financijske aktive i obveza u odnosu na propisane limite.

Na temelju svih iznesenih pokazatelja može se zaključiti kako su negativna kretanja iz posljednjeg kvartala 2008. godine zaustavljena, da je u 2009. godini evidentan trend poboljšanja, tako da se likvidnost bankovnog sustava u F BiH ocjenjuje na zadovoljavajućoj razini. Kako je ovaj segment poslovanja i razina izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu i efekte širenja globalne financijske krize na BiH i utjecaj na bankarski sektor u F BiH, prvenstveno u kontekstu dodatnog pritiska na likvidnost banaka, s jedne strane zbog odljeva depozita i smanjenje depozitne osnove, a s druge strane slabiji priljev likvidnih sredstava zbog pada naplativosti kredita u 2009. godini, treba istaknuti da će u narednom razdoblju banke trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obveza na vrijeme, a na temelju kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uvjetima poslovnog okruženja banaka.

FBA će putem izvješća i on site kontrola u bankama pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i postupaju li u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.5. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilance i izvanbilance

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilančnim i izvanbilančnim stavkama nastalim uslijed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih tečajeva i/ili neusklađenosti razine aktive, pasive i izvanbilančnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno s kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih načela kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja utjecaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka[36] kojom se reguliraju minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te propisana ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na temeljni kapital banke. [37]

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i razinu izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvješćivati FBA. Na temelju kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvješća, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcionira kao valutni odbor i gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

[36] "Službene novine F BiH", br. 3/03, 31/03, 64/03, 54/04.

[37] Člankom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% temeljnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

Prema stanju na dan 31.12.2009. na razini bankovnog sustava u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 17,1% ili 2,6 milijardi KM (na kraju 2008. godine 13,5% ili dvije milijarde KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drukčija, jer je učešće obveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 56,7% ili 8,6 milijardi KM (na kraju 2008. godine 57,9% ili 8,7 milijardi KM).

U sljedećoj tablici daje se struktura i trend financijske aktive i obveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu[38] i ukupno.

-u milijunima KM-

Tablica 40 : *Devizna usklađenost financijske aktive i obveza (EURO i ukupno)*

Opis	31.12.2008.				31.12.2009.				INDEX	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Financijska aktiva										
1. Novčana sredstva	1.213	14,2	1.738	18,2	1.697	19,4	2.150	22,2	140	124
2. Krediti	149	1,8	185	1,9	90	1,0	124	1,3	60	67
3.Krediti s val. klauzulom	7.075	83,0	7.505	78,7	6.713	76,6	7.095	73,1	95	95
4. Ostalo	83	1,0	110	1,2	269	3,0	336	3,4	324	305
Ukupno (1+2+3+4)	8.520	100,0	9.538	100,0	8.769	100,0	9.705	100,0	103	102
II. Financijske obveze										
1. Depoziti	5.333	65,5	6.292	68,7	5.704	68,9	6.585	71,5	107	105
2. Uzeti krediti	2.045	25,1	2.095	22,9	1.689	20,4	1.727	18,7	83	82
3.Dep. i kred. s val.klauz.	434	5,3	434	4,7	577	6,9	577	6,3	133	133
4.ostalo	332	4,1	338	3,7	313	3,8	322	3,5	94	95
Ukupno (1+2+3+4)	8.144	100,0	9.159	100,0	8.283	100,0	9.211	100,0	102	101
III. Izvanbilanca										
1.Aktiva	71		73		50		57			
2.Pasiva	350		358		500		505			
IV. Pozicija										
Duga (iznos)	96		94		36		46			
%	6,5%		6,4%		2,3%		3,0%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	23,5%		23,6%		27,7%		27,0%			

Ako se analizira struktura stranih valuta u financijskoj aktivi[39] dominantno je učešće EURO, s tim da je došlo do povećanja učešća (71,1% na 78,8%) uz povećanje nominalnog iznosa sa 1,4 milijarde KM na 2,1 milijardu KM. Učešće EURO u obvezama je neznatno povećano sa 88,4% na 89,3%, dok je nominalno na približno istoj razini od 7,7 milijardi KM.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (krediti) i obveza[40], koji je posebno značajan u aktivi (73,1% ili 7,1 milijardu KM) i nešto niži u odnosu na 31.12.2008. (78,7% ili 7,5 milijardi KM). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 26,9% ili 2,6 milijardi KM sa strukturom: stavke u EURO 21,2% ili 2,1 milijardu KM i ostale valute 5,7% ili 0,5 milijardi KM (na kraju 2008. godine krediti ugovoreni s valutnom klauzulom u iznosu od 7,5 milijardi KM su imali učešće od 78,7%, a ostale stavke u EURO 15,1% ili 1,4 milijarde

[38] Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

[39] Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio financijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, fin. aktiva se iskazuje po neto načelu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

[40] U cilju zaštite od promjena deviznog tečaja banke ugovaraju određene stavke aktive (krediti) i obveza s valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

KM). Od ukupnih neto kredita (9,3 milijarde KM) 76% je ugovoreno s valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (94,6%).

Na drugoj strani, struktura financijskih obveza uvjetuje i determinira strukturu stavki financijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obvezama (9,2 milijarde KM) najveće učešće od 83,7% ili 7,7 milijardi KM imaju stavke u EURO (najviše depoziti), dok je učešće i iznos indeksiranih obveza minimalan i iznosi 6,3% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2008. godine učešće obveza u EURO bilo je 84,2% ili 7,7 milijardi KM, a indeksiranih obveza 4,7% ili 0,4 milijarde KM).

Promatrano po bankama i ukupno na razini bankovnog sustava FBiH može se konstatirati kako se izloženost banaka i sustava FX riziku u 2009. godini kretala u okviru propisanih ograničenja.

Sa 31.12.2009. dugu deviznu poziciju imalo je 11 banaka, a kratku poziciju devet banaka. Na razini sustava iskazana je duga devizna pozicija od 3% temeljnog kapitala banaka, što je za 27% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO iznosila je 2,3% pri čemu su stavke financijske aktive bile veće od financijskih obveza (duga pozicija) i ista je za 27,7% manja od dozvoljene.
Iako u uvjetima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

IV . ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon što je konsolidacija, razvoj i stabilizacija bankovnog sektora Federacije BiH u razdoblju provođenja reformi dostigla zavidnu razinu, naredne aktivnosti trebaju biti usmjerene na očuvanje njegove stabilnosti kao prioritetni zadatak u aktualnim stresnim uvjetima, te njegov daljnji napredak i razvoj. Ovi ciljevi su uvjetovani stalnim i budnim angažmanom svih dijelova sustava, zakonodavnih i izvršnih vlasti, a što je preduvjet za stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta koji bi poticajno djelovao na banke i povratno na realni sektor gospodarstva i stanovništva.

Agencija za bankarstvo FBiH će u narednom razdoblju:

- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti za prevladavanje i ublažavanje negativnih efekata globalne financijske krize na bankarski sektor u F BiH;
- nastaviti s provođenjem aktivnosti u okvirima svoje nadležnosti na objedinjavanju supervizije na državnoj razini;
- nastaviti kontinuirani nadzor banaka kontrolama putem izvješća i na lica mjesta s težištem na ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bankarskog poslovanja, s ciljem da supervizija bude još efikasnija i u tom smislu:
  - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe natprosječan rast aktive,
  - kontinuirano nastaviti nadzirati banke prvenstveno od sistemskog značaja za razvoj kreditnih aktivnosti u kojima je koncentriran veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
  - nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma i unapređivati suradnju s drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
  - održati kontinuitet kontrole platnog prometa,

- raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative, polazeći od Bazelskih načela, Bazelskih okvira kapitala i Europskih bankarskih direktiva kao dio priprema za priključivanje BiH Europskoj uniji,
- uspostavljati i širiti suradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,
- unapređivati suradnju s Udrugom banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja, organiziranje savjetovanja i pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd;

- kontinuirano operativno usavršavati informacijski sustav koji će omogućiti što ranije upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- nastaviti stalnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;
- ulagati napore za ubrzanje okončanja preostalih privremenih uprava i postupaka likvidacije na osnovu zaključka Upravnog odbora.

Također je potrebno i dalje snažnije angažiranje i drugih institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji Programa mjera za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize i unapređenja poslovnog ambijenta, prihvaćenog od strane Ekonomsko socijalnog vijeća za teritoriju F BiH u prosincu 2008. godine, te sukladno dokumentu Vlade F BiH;
- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- opredjeljenju o statusu banaka u vlasništvu Federacije BiH;
- kreiranju i dogradnji regulative za financijski sektor koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje mikrokreditnih organizacija, poduzeća koja se bave leasingom, osiguravajućih društava, itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru ekonomije kako bi se isti brže približavao razini ostvarenoj u monetarnom i bankarskom sektoru;
- na temelju prijedloga Udruge banaka BiH, a putem Ministarstva financija Federacije BiH, ubrzanije raditi na:
  - pripremama za kreiranje zakonske regulative za bankarski sektor i financijski sustav polazeći i od Bazelskih načela, Bazelskih okvira kapitala i Europskih bankarskih direktiva,
  - uspostavljanju posebnih sudskih odjela za gospodarstvo,
  - uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga,
  - donošenju zakona o zaštiti vjerovnika i potpune odgovornosti dužnika,
  - donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu, i sl.

Kao najbitniji dio sustava, banke bi svoje aktivnosti trebale koncentrirati na:

- potpuno posvećenost kvalitetnom i opreznom poslovanju, te odbrani od utjecaja krize koja je u sadašnjim uvjetima najveća opasnost za banke i za realni sektor gospodarstva i stanovništva;
- daljnje kapitalno jačanje i osiguranje nivoa solventnosti razmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- jačanje sustava internih kontrola i funkcije interne revizije kao potpuno neovisne u izvršavanju svojih obveza i uloge;

- stalno unapređivati suradnju s Udrugom banaka BiH po pitanju stručnog osposobljavanja, prijedloga izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka, uvođenju novih proizvoda, naplati potraživanja i potpuno se uključivati u gradnju i funkcioniranje jedinstvenog registra neurednih dužnika - pravnih i fizičkih osoba;
- redovno, ažurno i točno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj: U.O.-19-P/10
Sarajevo, 30. ožujka 2010.

P R I L O Z I

PRILOG 1…….. **Osnovni podaci o bankama u F BiH**

PRILOG 2……. **Zakonski okviri za rad Agencije za bankarstvo F BiH i banaka u F BiH**

PRILOG 3……..…… **Bilanca stanja banaka po shemi FBA**

PRILOG 4……..… **Štednja stanovništva u bankama F BiH**

PRILOG 5……..…… **Izvješće o kretanju aktive bilance i izvanbilančnih rizičnih stavki**

PRILOG 6……..…… **Bilanca prihoda i rashoda banaka**

PRILOG 7……. **Izvješće o stanju i adekvatnosti kapitala**

PRILOG 8……. **Podaci o zaposlenim u bankama F BiH**

PRILOG 1

Banke u Federaciji Bosne i Hercegovine - 31.12.2009.

Br.	BANKA	Adresa		Telefon	Direktor
1	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
2	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	033/663-500, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
3	FIMA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Kolodvorska br. 5.	033/720-070, fax:720-100	EDIN MUFTIĆ
4	HERCEGOVAČKA BANKA dd - MOSTAR	Mostar	Nadbiskupa Čule bb	036/332-901, fax:332-903	Privr.upravitelj - Nikola Fabijanić - 16.04.2007.
5	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kneza Branimira 2b	036/444-444, fax:444-235	PETAR JURČIĆ
6	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica	Trg B&H 1	032/448-400, fax:448-501	SUVAD IBRANOVIĆ
7	INTESA SANPAOLO BANKA D.D. BOSNA I HERCEGOVINA	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a.	033/497-555, fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
8	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša	Ibrahima Mržljaka 3	037/771-253, fax:772-416	HASAN PORČIĆ
9	NLB TUZLANSKA BANKA dd - TUZLA	Tuzla	Maršala Tita 34	035/259-259, fax:250-596	ALMIR ŠAHINPAŠIĆ
10	POŠTANSKA BANKA BiH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Put zivota 2.	033/564-000, fax: 564-050	ADNAN ZUKIĆ
11	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo	Alipašina 6	033/277-700, fax:664-175	AZRA ČOLIĆ
12	PROCREDIT BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Emerika Bluma 8.	033/250-950, fax:250-971	FRIEDER WOEHRMANN
13	RAIFFEISEN BANK dd BiH - SARAJEVO	Sarajevo	Zmaja od Bosne bb.	033/755-010, fax: 213-851	MICHAEL MÜLLER
14	RAZVOJNA BANKA FEDERACIJE BIH	Sarajevo	Igmanska 1	033/277-900, fax: 668-952	RAMIZ DŽAFEROVIĆ
15	SPARKASSE BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trampina 12/VI	033/280-300, fax:280-230	SANEL KUSTURICA
16	TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dženetića Čikma br. 2.	033/252-230, fax: 252-245	KENAN BOZKURT
17	UNA BANKA dd - BIHAĆ	Bihać	Bosanska 25	037/222-400, fax: 222-331	Privr.upravitelj - Stjepan Blagović - 01.05.2005.
18	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:312-121	BERISLAV KUTLE
19	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	ESAD BEKTEŠEVIĆ
20	VAKUFSKA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	M. Tita 13.	033/280-100, fax: 663-399	AMIR RIZVANOVIĆ
21	VOLKSBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Anđela Zvizdovića 1	033/295-601, fax:295-603	REINHOLD KOLLAND

PRILOG 2

PRAVNI OKVIR ZA RAD AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH, BANAKA, MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA I LEASING DRUŠTAVA U FEDERACIJI BIH

Zakoni F BiH

Osnovni zakoni kojima se regulira rad Agencije za bankarstvo FBiH, bankarskog, mikrokreditnog i leasing sektora

1. Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije BiH ("Službene novine F BiH", br. 9/96, 27/98, 20/00, 45/00, 58/02, 13/03, 19/03, 47/06, 59/06, 48/08)
2. Zakon o bankama ("Službene novine F BiH", br. 39/98,32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03)
3. Zakon o mikrokreditnim organizacijama ("Službene novine FBiH", broj: 59/06)
4. Zakon o leasingu („Službene novine Federacije BiH", br. 85/08 i 39/09)
5. Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH ("Službene novine FBiH", broj: 37/08)
6. Uredba o kriterijima i načinu vođenja nadzora nad poslovanjem Razvojne banke FBiH, ("Službene novine F BiH", broj: 57/08)

Ostali zakoni

1. Zakon o gospodarskim društvima ("Službene novine FBiH" br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03 i 68/05, 91/07 i 84/08)
2. Zakon o preuzimanju dioničkih društava („Službene novine FBiH", broj: 7/06)
3. Zakon o financijskom poslovanju ("Službene novine F BiH", br. 2/95, 14/97, 13/00 i 29/00)
4. Zakon o deviznom poslovanju ("Službene novine F BiH", broj: 35/98)
5. Zakon o mjenici ("Službene novine F BiH", br. 32/00, 28/03)
6. Zakon o čeku ("Službene novine F BiH", broj: 32/00)
7. Zakon o obligacijskim odnosima ("Službene list RBiH" br. 2/92, 13/93, Službene novine FBiH broj: 29/03)
8. Zakon o početnoj bilanci stanja poduzeća i banaka ("Službene novine FBiH", br. 12/98, 40/99, 47/06, 38/08 i 65/09)
9. Zakon o tržištu vrijednosnih papira ("Službene novine FBiH", broj: 85/08)
10. Zakon o investicijskim fondovima ("Službene novine FBiH", broj: 85/08)
11. Zakon o registru vrijednosnih papira ("Službene novine F BiH", br. 39/98 i 36/99),
12. Zakon o Komisiji za vrijednosne papire ("Službene novine F BiH" br. 39/98 i 36/99)
13. Zakon o platnim transakcijama ("Službene novine F BiH", br. 32/00, 28/03)
14. Zakon o prestanku važenja Zakona o unutarnjem platnom prometu („Službene novine FBIH", broj: 56/04)
15. Zakon o računovodstvu i reviziji u FBiH ("Službene novine F BiH", broj: 83/09)
16. Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza F BiH ("Službene novine F BiH", br. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09 i 65/09)
17. Zakon o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije ("Službene novine F BiH", br. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 7/01, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04, 79/07 i 65/09)
18. Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u F BiH („Službene novine FBiH", broj: 86/07)

19. Zakon o trezoru u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 19/03)
20. Zakon o registraciji poslovnih subjekata u F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 27/05 i 68/05)
21. Zakon o klasifikaciji djelatnosti u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 64/07)
22. Zakon o deviznom poslovanju (“Službene novine F BiH”, broj: 35/98)
23. Zakon o reviziji (“Službene novine F BiH”, broj: 32/05)
24. Zakon o imovinsko-pravnim odnosima (“Službene novine F BiH”, br. 06/9 i 29/03)
25. Zakon o zemljišnim knjigama F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 19/03 i 54/04)
26. Zakon o porezu na dobit (“Službene novine F BiH”, broj: 97/07)
27. Zakon o porezu na dohodak (“Službene novine F BiH”, broj: 10/08)
28. Zakon o doprinosima (“Službene novine F BiH”, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06 i 14/08)
29. Zakon o stranim ulaganjima (“Službene novine F BiH”, br. 61/01 i 50/03)
30. Zakon o radu (“Službene novine F BiH”, br. 43/99, 32/00 i 29/03)
31. Zakon o sukobu interesa u organima vlasti u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 70/08)
32. Zakon o prekršajima FBiH (“Službene novine F BiH”, broj: 31/06)
33. Zakon o sudovima F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 38/95 i 22/06)
34. Zakon o vještacima (“Službene novine F BiH”, br. 49/05 i 38/08)
35. Zakon o slobodi pristupa informacijama u FBIH („Službene novine FBIH“, broj: 32/01)
36. Zakon o eksproprijaciji (“Službene novine FBiH”, broj: 70/07)
37. Zakon o upravnim sporovima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 9/05)
38. Zakon o Vladi F BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06)
39. Zakon o stečajnom postupku (“Sl. novine F BiH”, br. 29/03, 32/04, 42/06),
40. Zakon o likvidacijskom postupku (“Službene novine FBiH”, broj: 29/03),
41. Zakon o izvršnom postupku (“Sl. novine F BiH”, br. 32/03, 52/03, 33/06, 39/06-isp. I 39/09),
42. Zakon o parničnom postupku (“Sl. novine FBiH”, br. 53/03, 73/05 i 19/06),
43. Zakon o izvanparničnom postupku („Sl. novine FBIH“, br. 2/98, 39/04, 73/05)
44. Zakon o upravnom postupku (“Službene novine F BiH”, broj: 2/98 i 48/99)
45. Zakon o kaznenom postupku (“Službene novine F BiH”, br. 35/03,37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07 i 9/09)
46. Zakon o klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 64/07)
47. Zakon o registraciji poslovnih subjekata u Federaciji BiH (“Službene novine F BiH”, br. 27/05, 68/05 i 43/09)
48. Zakon o Poreznoj upravi Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, br. 33/02, 28/04 i 57/09)
49. Zakon o izvršenju kaznenih sankcija u Federaciji BiH (“Službene novine F BiH”, br. 44/98, 42/99 i 12/09)
50. Zakon o obrtu i srodnim djelatnostima (“Službene novine F BiH”, broj: 35/09)
51. Zakon o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti („Službene novine Federacije BiH“, br. 19/09 i 28/03)
52. Zakon o trgovini („Službene novine Federacije BiH“, broj: 64/04)
53. Zakon o jedinstvenom sustavu registracije kontrole i naplate doprinosa (“Službene novine F BiH”, broj: 42/09)
54. Zakon o izmirenju obveza na temelju računa stare devizne štednje u Federaciji BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 62/09)
55. Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08, 32/09 i 65/09)

56. Uputa o otvaranju i zatvaranju računa za obavljanje platnih transakcija i vođenje evidencije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/00, 61/05)
57. Pravilnik o uvjetima i postupku iznošenja efektivnog stranog novca, vrijednosnih papira i vrijednosnica koje glase na strana sredstva plaćanja („Službene novine FBiH“, broj: 35/00)

Zakoni BiH

1. Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranju terorističkih aktivnosti (“Službeni glasnik BiH“, broj: 53/09)
2. Zakon o osiguranju depozita u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 20/02, 18/05, 100/08 i 75/09)
3. Zakon o Centralnoj banci BiH **(“**Službeni glasnik BiH”, br. 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06)
4. Zakon o konkurenciji („Službene novine FBiH“, br. 48/05, 76/07 i 80/09)
5. Zakon o zaštiti potrošača u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 25/06)
6. Zakon o zaštiti osobnih podataka („Službeni glasnik BiH“, broj: 49/06)
7. Zakon o elektronskom potpisu („Službeni glasnik BiH“, broj: 91/06)
8. Zakon o klasifikaciji djelatnosti u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 76/06 i 100/08)
9. Zakon o izmirenju obveza po računima stare devizne štednje („Službeni glasnik BiH“, br. 28/06, 76/06i 72/07)
10. Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja na temelju izvršnih odluka na teret proračuna institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 43/03 i 43/04)
11. Zakon o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, broj: 42/04)
12. Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH (“Službeni glasnik BiH“, broj: 32/07)
13. Zakon o nadzoru nad tržištem BiH (“Službeni glasnik BiH“, br. 45/04 i 44/07)
14. Zakon o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka (“Službeni glasnik BiH“, br. 16/02 i 32/07)
15. Zakon o sustavu neizravnog oporezivanja (“Službeni glasnik BiH“, br. 52/04 i 32/079)
16. Zakon o trezoru institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj 27/00)
17. Zakon o prekršajima (“Službeni glasnik BiH“, broj: 41/07)
18. Okvirni zakon o zalozima (“Službeni glasnik BiH“, br. 27/04 i 54/04)
19. Zakon o porezu na dodanu vrijednost (“Službeni glasnik BiH“, br. 9/05 i 35/05 i 100/08
20. Zakon o elektronskom pravnom i poslovnom prometu (“Službeni glasnik BiH“, broj: 88/07)
21. Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 16/02,12/04 i 63/08)
22. Zakon o sudu Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 29/00, 16/02, 24/02, 3/02, 37/03, 4/04 i 9/04, 32/07)
23. Zakon o visokom sudskom i tužiteljskom vijeću (“Službeni glasnik BiH“, br. 15/02, 26/02, 35/02, 42/03, 10/04 i 32/07)
24. Zakon o tužiteljstvu Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 42/03, 9/04 i 35/04)
25. Krivični Zakon BiH (“Službeni glasnik BiH“, br. 37/03, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06 i 32/07)
26. Zakon o upravnim sporovima BiH (“Službeni glasnik BiH“, br. 19/02, 83/08 i 88/07
27. Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 36/03, 26/04, 76/06, 32/07, 76/07, 15/08 i 58/08)
28. Zakon o upravnom postupku (“Službeni glasnik BiH“, br. 29/02 i 12/04, 88/07)
29. Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik BiH“, br. 36/04, 84/07);
30. Zakon o parničnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj: 53/03);
31. Zakon o postupku medijacije (“Službeni glasnik BiH“, broj: 37/04);

32. Zakon o javnim nabavama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 i 70/06)
33. Pravilnik o podacima, informacijama, dokumentaciji, metodama identifikacije i minimumu drugih pokazatelja neophodnih za efikasno provođenje odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca („Službeni glasnik BIH“, broj: 17/05)
34. Zaključak o autentičnom tumačenju zakona, drugih propisa i općih akata (“Službeni glasnik BiH“, broj: 24/04)
35. Zakon o carinskoj tarifi (“Službeni glasnik BiH“, br. 1/98, 5/98, 7/98, 22/98, 31/02, 32/04, 48/05, 76/06 i 39/09)

ODLUKE AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH KOJIMA SE UREĐUJE RAD BANAKA

1. Odluka o superviziji banaka i postupcima Agencije za bankarstvo Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
2. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07 i 6/08),
3. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 54/04 i 68/05),
4. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje koncentracijom rizika banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 6/03 ispr., 18/03,64/03 i 1/06),
5. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 12/04, 88/07 i 6/08),
6. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 31/03, 64/03 i 54/04),
7. Odluka o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 18/04, 5/05 i 13/05),
8. Odluka o izjavi o imovinskom stanju (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
9. Odluka o minimalnim standardima za poslovanje s osobama povezanim s bankom (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
10. Odluka o minimalnim standardima za dokumentiranje kreditnih aktivnosti banaka (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
11. Odluka o minimalnim standardima sustava interne kontrole u bankama (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
12. Odluka o minimalnim standardima interne i eksterne revizije u bankama (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
13. Odluka o uvjetima kada se banka smatra nesolventnom (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
14. Odluka o postupku za utvrđivanje potraživanja i raspodjele aktive i pasive prilikom likvidacije banaka (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
15. Odluka o formi izvješća koje banke dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 18/03, 52/03, 64/03 ispr., 6/04, 14/04, 54/04, 5/05, 43/07, 55/07, 81/07, 88/07 i 6/08),
16. Odluka o izvještavanju o nesolidnim komitentima koji se smatraju specijalnim kreditnim rizikom (“Službene novine F BiH”, broj: 3/03),
17. Odluka o minimumu obima oblika i sadržaja programa i izvješća o ekonomsko-financijskoj reviziji banaka (“Službene novine F BiH”, br. 3/03, 64/03),
18. Kriteriji za interno rangiranje banaka od strane Agencije za bankarstvo F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 3/03 i 6/03 ispr.),
19. Odluka o obračunu kamata i naknada za neaktivne račune (“Službene novine F BiH”, broj: 7/03),

20. Odluka o visini i uvjetima dodjele kredita uposlenicima banke ("Službene novine F BiH", br. 7/03 i 83/08)
21. Uputa za licenciranje i druge suglasnosti Agencije za bankarstvo F BiH ("Službene novine F BiH", broj 6/08 –Prečišćeni tekst),
22. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje tržišnim rizicima u bankama („Službene novine Federacije BiH", br. 55/07, 81/07, 6/08 i 52/08 i 79/09)
23. Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite („Službene novine Federacije BiH", br. 27/07 i 46/09);
24. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje operativnim rizikom u bankama („Službene novine FBiH", br. 6/08 i 40/09);
25. Odluka o privremenom mjerama za reprogram kreditnih obveza fizičkih i pravnih osoba („Službene novine FBiH", broj: 02/10);
26. Odluka o utvrđivanju visine naknade za obavljanje nadzora nad radom Razvojne banke Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH", broj: 65/09).

ODLUKE AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH KOJIMA SE UREĐUJE RAD MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA

1. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje odobrenja za rad mikrokreditnoj fondaciji nastaloj promjenom oblika mikrokreditne organizacije („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
2. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje i oduzimanje odobrenja za rad i drugih suglasnosti mikrokreditnim organizacijama („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
3. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje odobrenja za rad i suglasnosti za stjecanje vlasničkih udjela ulaganjem i prijenosom imovine mikrokreditne fondacije („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
4. Odluka o nadzoru poslovanja mikrokreditnih organizacija („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
5. Odluka o obliku i sadržaju izvještaja koje mikrokreditne organizacije dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH i rokovima izvještavanja („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
6. Odluka o visini i načinu formiranja i održavanja rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikrokreditnih organizacija („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
7. Odluka o ostalim općim uvjetima za poslovanje mikrokreditne organizacije („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
8. Odluka o naknadama koju mikrokreditne organizacije plaćaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07),
9. Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite („Službene novine Federacije BiH", broj: 27/07)

ODLUKE AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH KOJIMA SE UREĐUJE RAD LEASING DRUŠTAVA

1. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje i oduzimanje dozvole za obavljanje poslova lasinga („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
2. Odluka o uvjetima i postupku za izdavanje i oduzimanje suglasnosti leasing društvu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
3. Odluka o minimalnim standardima aktivnosti leasing društava na sprječavanju pranja novca i financiranja terorističkih aktivnosti („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
4. Odluka o jedinstvenom načinu i metodi obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope za ugovor o financijskom leasingu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
5. Odluka o jedinstvenom načinu i metodi obračuna i iskazivanja leasing naknade po ugovoru o operativnom leasingu („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
6. Odluka o obliku i sadržaju izvješća koje leasing društva dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
7. Odluka o minimalnoj visini i načinu formiranja, upravljanja i održavanja rezervi za gubitke i upravljanje rizicima leasing društva („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
8. Odluka o nadzoru leasing društva („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09);
9. Odluka o naknadama koje leasing društva plaćaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 46/09).

PRILOG 3

BILANCA STANJA BANAKA U FBiH PO SHEMI FBA
AKTIVNA PODBILANCA

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
	A K T I V A			
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	4.894.973	4.207.559	4.782.301
1a	Gotov novac i nekamatonosni računi depozita	349.241	417.601	490.171
1b	Kamatonosni računi depozita	4.545.732	3.789.958	4.292.130
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	44.361	11.184	12.884
3.	Plasmani drugim bankama	69.314	90.415	111.019
4.	Krediti, potraživanja po poslovima leasinga i dospjela potraživanja	8.874.984	10.434.377	9.796.800
4a	Krediti	8.660.593	10.199.978	9.442.455
4b	Potraživanja po poslovima leasinga	168	221	145
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima leasinga	214.223	234.178	354.200
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospijeća	4.204	7.630	106.273
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	363.270	442.739	499.440
7.	Ostale nekretnine	41.846	24.768	25.780
8.	Investicije u nekonsolidirana povezana poduzeća	34.390	40.471	42.693
9.	Ostala aktiva	215.938	212.167	336.288
10.	MINUS: Rezerve za potencijalne gubitke	347.358	401.406	480.738
10a	Rezerve na stavke pozicije 4. Aktive	334.139	381.215	458.803
10b	Rezerve na pozicije Aktive osim pozicije 4.	13.219	20.191	21.935
11.	**UKUPNA AKTIVA**	**14.195.922**	**15.069.904**	**15.232.740**
	O B V E Z E			
12.	Depoziti	10.190.977	10.461.850	11.045.868
12a	Kamatonosni depoziti	9.368.121	9.586.215	10.180.008
12b	Nekamatonosni depoziti	822.856	875.635	865.860
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	7.376	3.025	2.744
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obveza	0	0	
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje izvanbilančnih obveza	7.376	3.025	2.744
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	3.289	3.089	3.089
15.	Obveze prema vladi	0	0	
16.	Obveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	1.856.471	2.176.594	1.771.978
16a	s preostalim rokom dospijeća do jedne godine	357.425	793.837	678.608
16b	s preostalim rokom dospijeća preko jedne godine	1.499.046	1.382.757	1.093.370
17.	Subordinirani dugovi i subordinirane obveznice	242.791	267.737	250.483
18.	Ostale obveze	384.976	520.755	484.451
19.	**UKUPNE OBVEZE**	**12.685.880**	**13.433.050**	**13.558.613**
	K A P I T A L			
20.	Trajne prioritetne dionice	26.224	26.136	25.028
21.	Obične dionice	1.018.997	1.091.879	1.145.627
22.	Emisijski ažio	94.739	152.892	143.725
22a	na trajne prioritetne dionice	8.332	8.420	8.420
22b	na obične dionice	86.407	144.472	135.305
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	260.146	307.465	355.707
24.	Kursne razlike	0		
25.	Ostali kapital	109.936	58.482	4.040
26.	**UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)**	**1.510.042**	**1.636.854**	**1.674.127**
27.	**UKUPNE OBVEZE I KAPITAL (19 +26)**	**14.195.922**	**15.069.904**	**15.232.740**
	PASIVNA I NEUTRALNA PODBILANCA	**606.788**	**626.468**	**622.094**
	UKUPNA BILANČNA SUMA BANAKA	**14.802.710**	**15.696.372**	**15.854.834**

PRILOG 4

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA PO RAZDOBLJIMA

u 000 KM

	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
Državne banke	30.469	32.481	35.275
Privatne banke	4.086.820	4.003.184	4.325.926
UKUPNO	**4.117.289**	**4.035.665**	**4.361.201**

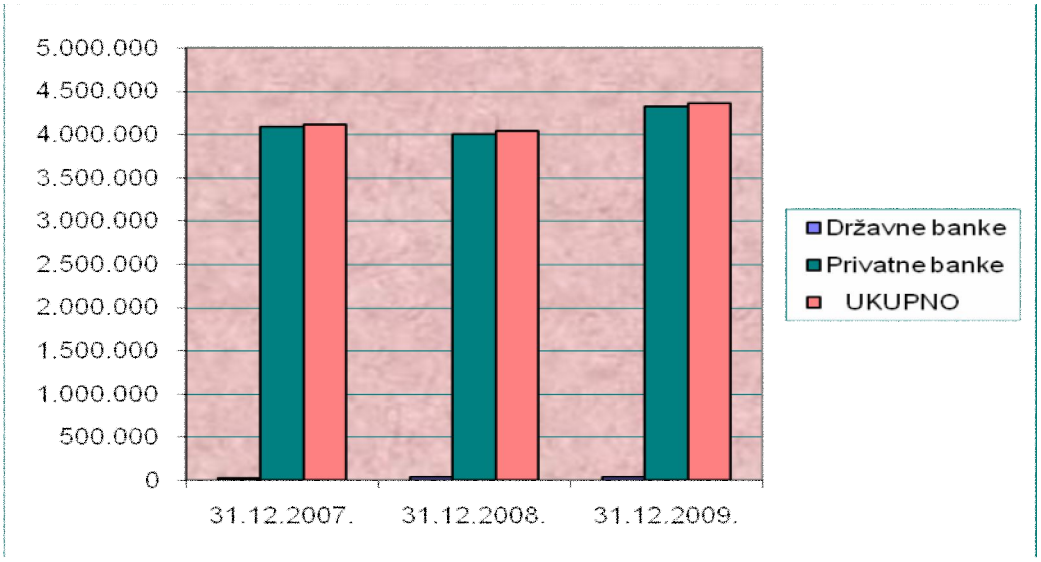

PRILOG 5

KLASIFIKACIJA AKTIVE I IZVANBILANČNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 31.12.2009.

- AKTIVNA BILANCA -

R. br.	STAVKE AKTIVE BILANCE I IZVANBILANCE	K L A S I F I K A C I J A					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	1.709.155	430.652	13.586	5.615	0	2.159.008
2.	Dugoročni krediti	5.946.822	1.018.083	223.655	95.032	0	7.283.592
3.	Ostali plasmani	272.736	3.894	29	34	0	276.693
4.	Obračunata kamata	41.869	19.924	4	0	0	61.797
5.	Dospjela potraživanja	76.092	110.275	64.236	101.977	0	352.580
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	417	141	1.062	0	0	1.620
7.	Ostala aktiva	5.546.897	24.501	2.279	664	3.847	5.578.188
8.	**STAVKE AKTIVE BILANCE UKUPNO:**	**13.593.988**	**1.607.470**	**304.851**	**203.322**	**3.847**	**15.713.478**
9.	a) Plative garancije	313.383	56.709	861	570	0	371.523
	b) Činidbene garancije	465.329	80.139	953	1.723	0	548.144
10.	Nepokriveni akreditivi	31.147	11.013	0	0	0	42.160
11.	Neopozive kreditne obveze	1.245.393	49.336	1.077	586	7	1.296.399
12.	Ostale potencijalne obveze	13.036	100	150	0	0	13.286
13.	**STAVKE IZVANBILANCE UKUPNO:**	**2.068.288**	**197.297**	**3.041**	**2.879**	**7**	**2.271.512**
14.	**UKUPNO STAVKE BILANCE I IZVANBILANCE (8 + 13)**	**15.662.276**	**1.804.767**	**307.892**	**206.201**	**3.854**	**17.984.990**
15.	Opći kred.rizik i Potencijalni kred.gubici (r.br.14 X % gubitaka)	205.159	136.973	72.970	115.703	3.847	534.652
16.	Već formirane Opće rezerve (A) i Posebne rezerve (B,C,D,E)	205.186	136.973	72.972	115.703	3.847	534.681
17.	**VIŠE (MANJE) formiranih rezervi (R.br.16. - R.br.15.) + ili -**	**27**	**0**	**2**	**0**	**0**	**29**

u 000 KM

PRILOG 6

BILANCA USPJEHA

u 000 KM

ELEMENTI	OSTVARENO 31.12. 2008.		OSTVARENO 31.12.2009.		INDEX 4 : 2
	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	
PRIHODI					
Prihod od kamata	946.177	113%	918.692	113%	97
Kamatni troškovi	427.313	51%	396.702	49%	93
Neto kamatni prihodi	518.864	62%	521.990	64%	101
Prihod od naknada i ostali operativni prihodi	317.510	38%	293.010	36%	92
UKUPNI PRIHOD	**836.374**	**100%**	**815.000**	**100%**	**97**
TROŠKOVI					
Rezerve za potencijalne gubitke	157.552	19%	225.939	28%	143
Troškovi plaća i doprinosa	243.089	29%	248.716	31%	102
Troškovi fiksne aktive i režije	151.159	18%	158.884	20%	105
Ostali troškovi	211.662	25%	175.938	22%	83
UKUPNI TROŠKOVI (bez kamata)	763.462	91%	809.477	99%	106
NETO PRIHOD PRIJE POREZA	72.912	9%	5.523	1%	8
Porez na prihod	22.873	3%	5.514	1%	24
NETO PRIHOD	**50.039**	**6%**	**9**		

PRILOG 7

USPOREDNI PREGLED O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA

AKTIVNA PODBILANCA

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
1	**TEMELJNI KAPITAL BANKE**			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -novčane uplate	1.029.756	1.102.636	1.155.790
1.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -uložene stvari i prava	12.550	12.550	12.550
1.3.	Iznos emisijskih ažia ostvarenih pri uplati dionica	94.739	152.892	143.725
1.4.	Opće zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	65.945	84.319	78.317
1.5.	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	128.882	168.927	198.985
1.6.	Zadržana – neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	130.354	134.220	161.562
1.a.	**UKUPNO (od 1.1. do 1.6.)**	**1.462.226**	**1.655.544**	**1.750.929**
1.b.	Odbitne stavke od 1.a.			
1.7.	Nepokriveni gubici preneseni iz prethodnih godina	65.908	73.464	82.324
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	8.156	38.938	52.966
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke	2	81	595
1.10.	Iznos nematerijalne imovine	52.089	60.311	63.119
1.b.	**UKUPNO (od 1.7. do 1.10.)**	126.155	172.794	199.004
1.	**IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a.-1.b.)**	**1.336.071**	**1.482.750**	**1.551.925**
2	**DOPUNSKI KAPITAL BANKE**			
2.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -novčane uplate	2.917	2.829	2.829
2.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -uložene stvari i prava	0	0	
2.3.	Opće rezerve za kreditne gubitke na kategoriju A – Dobra aktiva	197.782	230.596	205.186
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene eksternom revizijom	93.945	74.543	49.186
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordiniranih dugova najviše 50% iznosa Temeljnog kapitala	191.575	211.360	184.093
2.7.	Hibridne konvertibilne stavke - najviše do 50% iznosa Temeljnog kapitala	0	0	0
2.8.	Iznos stavki-obveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje	50.855	56.377	66.390
2.	**IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1. do 2.8.)**	**537.074**	**575.705**	**507.684**
3	**ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE**			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a precijenjena vrij.	0	0	0
3.2.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke	16.036	16.036	16.036
3.3.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.pravom - odobrena suprotno propisima	0	0	0
3.4.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA	0	3.422	0
3.	**IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1. do 3.4.)**	**16.036**	**19.458**	**16.036**
A.	**IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1.+2.-3.)**	**1.857.109**	**2.038.997**	**2.043.573**
B.	**RIZIK PONDERIRANE AKTIVE I KREDITNIH EKVIVALENATA**	**10.740.880**	**12.301.441**	**11.786.614**
C.	**POR (PONDERIRANI OPERATIVNI RIZIK)**		**130.975**	**882.928**
D.	**PTR (PONDERIRANI TRŽIŠNI RIZIK)**		**0**	**0**
E.	**UKUPNI PONDERIRANI RIZICI B+C+D**	**10.740.880**	**12.432.416**	**12.669.542**
F.	**STOPA NETO-KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (A.:B.) X 100**	**17,3%**	**16,4%**	**16,1%**

PRILOG 8

BROJ ZAPOSLENIH RADNIKA PO BANKAMA

R.br.	BANKA	31.12.2007.	31.12.2008.	31.12.2009.
1	BOR BANKA dd SARAJEVO	42	45	51
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd Sarajevo	145	171	185
3	FIMA BANKA dd SARAJEVO	101	149	133
4	HERCEGOVACKA BANKA dd MOSTAR	93	87	77
5	HVB CENTRAL PROFIT BANKA dd SARAJEVO	465		
6	HYPO ALPE ADRIA BANK dd MOSTAR	550	626	600
7	INTESA SANPAOLO BANKA dd BiH	479	501	514
8	INVESTICIJSKA BANKA FBiH SARAJEVO	104		
9	INVESTICIONO KOMERCIJALNA BANKA dd ZENICA	154	179	174
10	KOMERCIJALNO INVESTICIONA BANKA dd VELIKA KLADUŠA	65	67	68
11	NLB TUZLANSKA BANKA dd TUZLA	472	507	473
12	POŠTANSKA BANKA dd SARAJEVO	97	119	111
13	PRIVREDNA BANKA dd SARAJEVO	163	175	195
14	PROCREDIT BANK dd SARAJEVO	831	888	662
15	RAIFFEISEN BANK BH dd SARAJEVO	1.543	1.745	1.669
16	SPARKASSE BANK dd SARAJEVO	326	379	426
17	TURKISH ZIRAAT BANK dd SARAJEVO	129	149	152
18	UNA BANKA dd BIHAĆ	59	59	56
19	UNI CREDIT BANKA BH dd MOSTAR	840	1.418	1.389
20	UNION BANKA dd SARAJEVO	179	175	175
21	VAKUFSKA BANKA dd SARAJEVO	184	204	212
22	VOLKSBANK BH dd SARAJEVO	340	354	334
	UKUPNO	**7.361**	**7.997**	**7.656**